

รายงานการวิจัย
การวิจัยและพัฒนาศักยภาพเส้นทางท่องเที่ยว
ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำป่าสัก
เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ฉลอง สุนทรนนท์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

2548

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนาศักยภาพเส้นทางการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า

เส้นทางการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแหล่งท่องเที่ยวมากมายที่มีศักยภาพของการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ วัดท่ากระรัง วัดกษัตราธิราชวรวิหาร ชุมชนसानปลาตะเพียนโบราณ ชุมชนถักเปลญวเขาทอง ชุมชนแกะสลักหินหน้าพระตำหนัก ชุมชนทำดอกไม้จากต้นโสน วัดไชยวัฒนาราม วัดพุทธไสสวรรคย์ วัดพนัญเชิงวรวิหาร ป้อมเพชร และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทรเกษม ซึ่งแต่ละสถานที่มีความพร้อมและมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวสูง ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม ทัศนกรรม และภูมิทัศน์ที่สวยงาม โดยสามารถใช้เวลาในการท่องเที่ยวได้ภายในเวลา 1 วัน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยและพัฒนาศักยภาพเส้นทางท่องเที่ยวกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา กลุ่มแม่น้ำป่าสัก เขต
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างเป็นระบบและยั่งยืนได้รับการ
สนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา ได้รับความร่วมมือจากชุมชนทั้ง
ภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งได้รับความช่วยเหลือให้คำปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่สำคัญ คือ ดร.
โสมขง โต๊ะทอง และ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง ซึ่งผู้วิจัยขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย

2548

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ

กิตติกรรมประกาศ

สารบัญ

สารบัญตาราง

บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	1
1.3 คำถามการ.....	1
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	2
1.5 ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย	2
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	3
2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	3
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	18
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	18
3.2 การกำหนดแหล่งข้อมูล.....	18
3.3 รูปแบบของการวิจัย.....	19
3.4 เครื่องมือในการวิจัย.....	19
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	19
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	19
3.7 สถานที่ดำเนินการวิจัย.....	19
บทที่ 4 ผลการดำเนินการวิจัย.....	20

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาลุ่มแม่น้ำป่าสัก.....31

บทที่ 6 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....43

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 แสดงศักยภาพของคนในสถานที่ท่องเที่ยว.....	35
ตารางที่ 2 แสดงรายละเอียดของศิลปกรรมของวัดกษัตราธิราชวรวิหาร.....	37

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นราชธานีเก่าของไทยที่มีความเจริญรุ่งเรืองยืนยาวนานถึง 417 ปี มีพระมหากษัตริย์ปกครองถึง 33 พระองค์ ปัจจุบันยังคงมีหลักฐานแห่งความเจริญรุ่งเรือง คิงดาวน์ในรูปลักษณะของศิลปวัตถุ โบราณสถาน ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีเอกลักษณ์เฉพาะ ที่กระจกระบายเรียงรายอยู่ภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นับเป็นสุนทรียทัศน์ที่ควรแก่การท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่อยูริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำป่าสักที่เป็นแม่น้ำสำคัญล้อมรอบเกาะเมืองอยุธยา การวิจัยและพัฒนาศักยภาพเส้นทางการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและลุ่มแม่น้ำป่าสักเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ซึ่งเป็นงานวิจัยที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำได้อย่างดียิ่ง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาบริบทชุมชนสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

1.2.2 เพื่อพัฒนาศักยภาพคนและแหล่งท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และลุ่มแม่น้ำป่าสักเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างเป็นระเบียบและยั่งยืน

1.2.3 เพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชิงวัฒนธรรม และเชิงศิลปกรรม แหล่งท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

1.3 คำถามการวิจัย

1.3.1 จะศึกษาบริบทชุมชนสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและยั่งยืนได้อย่างไร

1.3.2 จะพัฒนาศักยภาพคนและแหล่งท่องเที่ยว ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำป่าสักเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างเป็นระบบและยั่งยืนอย่างไร

1.3.3 จะบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชิงวัฒนธรรม และเชิงศิลปกรรม แหล่งท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างเป็นระบบและยั่งยืนได้อย่างไร

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยกำหนดแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

- 1.4.1 ชุมชนวัดท่ากรัง
- 1.4.2 ชุมชนวัดกษัตราธิราช
- 1.4.3 ชุมชนสถานปลาคะเพียนโบราณ และสถานแปล ภูเขาทอง
- 1.4.4 ชุมชนแกะสลักหินหน้าพระตำหนัก
- 1.4.5 ชุมชนทำดอกไม้จากต้นโสน

ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

1. ได้ทราบบริบทชุมชนสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและยั่งยืน
2. คนสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา ได้รับการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและยั่งยืน
3. แหล่งท่องเที่ยวสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับการพัฒนาศักยภาพให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและยั่งยืน
4. แหล่งท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับการพัฒนาด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชิงวัฒนธรรม และเชิงศิลปกรรมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 สภาพภูมิประเทศและแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สภาพภูมิประเทศ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงที่เรียกว่า “ที่ราบลุ่มเคลด้า” ซึ่งเกิดจากการที่แม่น้ำไหลพัดพาเอาเศษหิน ดิน ทราย และตะกอนมาทับถมกันเป็นเวลานานจนกลายเป็นที่ราบอันกว้างใหญ่ นอกจากนั้นยังมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนาแต่ไม่มีภูเขา ไม่มีป่าไม้ บริเวณศูนย์กลางของจังหวัดเรียกกันมาแต่เดิมตามลักษณะที่มีสายแม่น้ำล้อมรอบว่า “เกาะเมือง” คู่กับเกาะที่อยู่ตรงข้ามทางด้านเหนือ ซึ่งเรียกว่า “เกาะลอย” ด้วยเหตุที่มีแม่น้ำสายต่างๆ ไหลผ่านได้แก่

1. **แม่น้ำเจ้าพระยา** เป็นแม่น้ำที่มีความสำคัญที่สุดของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการเกษตรกรรมและการคมนาคมขนส่ง แม่น้ำเจ้าพระยาเริ่มตั้งแต่แม่น้ำน่าน และแม่น้ำป่าสัก ไหลมาบรรจบกันที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ และไหลลงมาทางใต้ผ่านจังหวัดอุทัยธานี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง เข้าเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ผ่านอำเภอบางบาล อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางปะอิน และอำเภอบางไทร แล้วเข้าสู่จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี กรุงเทพมหานคร และสมุทรปราการ รวมความยาวของ แม่น้ำที่ไหลผ่านจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประมาณ 55 กิโลเมตร และแม่น้ำนี้มีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 360 กม.

2. **แม่น้ำป่าสัก** ต้นกำเนิดจากทิวเขาเพชรบูรณ์ ในจังหวัดเลย แล้วไหลลงมาทางใต้ผ่านจังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี เข้าเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่อำเภอนครหลวง แล้วไหลไปรวมกับแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งซ้ายในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยาที่หน้าวัดพนัญเชิง รวมความยาวที่ไหลผ่านจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประมาณ 52 กิโลเมตร และแม่น้ำนี้มีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 500 กิโลเมตร

3. **แม่น้ำลพบุรี** เป็นแม่น้ำที่แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งซ้าย ที่อำเภอมืองสิงห์บุรี ไหลผ่านจังหวัดลพบุรี เข้าเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่อำเภอบ้านแพรก อำเภอมหาราช อำเภอบางปะหัน และอำเภอพระนครศรีอยุธยา แล้วไหลไปบรรจบกับแม่น้ำป่าสักที่หน้าวัดคอง!

ในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา รวมความยาวที่ไหลผ่านจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประมาณ 62.5 กิโลเมตร และแม่น้ำนี้มีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 85 กิโลเมตร

4. แม่น้ำน้อย แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งขวาที่อำเภอเมืองชัยนาท ไหลผ่าน จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง เข้าเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่อำเภอผักไห่ อำเภอเสนาแล้วไปบรรจบกับคลองบางบาล -ซึ่งเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาเดิมที่บ้านสีตุ๊ก และไหลไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาอีกครั้งหนึ่งที่ตำบลราชคราม อำเภอบางไทร รวมความยาวทั้งสิ้น ประมาณ 145 กิโลเมตร

แม่น้ำทั้ง 4 สายได้ไหลมาบรรจบกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาแล้วไหลผ่านจังหวัด ปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี กรุงเทพมหานคร และไหลลงสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรปราการ

2.1.2 การท่องเที่ยวทางน้ำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวทางน้ำสูง อันเนื่องมาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่มีแม่น้ำถึง 4 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา, แม่น้ำป่าสัก, แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำน้อย อันมีทิวทัศน์ที่สวยงาม รมรื่น และมีความเป็นธรรมชาติอยู่มาก และนอกจากนี้ยังมีโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์อารยธรรมอันสืบเนื่องมาจากกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี แหล่งชุมชนที่ยังคงมีวิถีชีวิตริมน้ำ อันเป็นปัจจัยที่ทำให้การท่องเที่ยวทางน้ำของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นที่น่าสนใจ และเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประเด็นข้อเท็จจริงและปัญหาในการท่องเที่ยวทางน้ำของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พอสรุปได้ดังนี้

1. สภาพการณ์ในปัจจุบัน

1.1 จำนวนเรือที่ให้บริการ (โดยประมาณ)

- จำนวนเรือขนาดใหญ่ (ผู้โดยสารตั้งแต่ 40 ท่านขึ้นไป) จำนวน 19 ลำ
- จำนวนเรือขนาดกลาง (ผู้โดยสารตั้งแต่ 20-40 ท่าน) จำนวน 10 ลำ

ซึ่งสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้ไม่ต่ำกว่า 1,200 ท่าน ต่อเที่ยว/รอบ (ทั้งนี้ยังไม่รวมเรือหางยาวและเรือพื้นบ้านชนิดอื่น ๆ)

1.2 รูปแบบการให้บริการ ในปัจจุบันการให้บริการยังเป็นแบบทานอาหารสังสรรค์กันในเรือเป็นส่วนใหญ่ ยังมีใช้รูปแบบของการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง โดยส่วนใหญ่จะให้บริการในเวลาเย็น

1.3 เส้นทางให้บริการ ส่วนใหญ่จะเป็นการให้บริการในเส้นทาง ดังนี้

1.3.1 เส้นทางในตัวเกาะเมือง จุดหลักคือบริเวณพระราชวังจันทรถม, วัดพนัญเชิง, วัดพุทไธสวรรย์, โบสถ์เซนต์ยอแซฟ, วัดไชยวัฒนาราม, วัดกษัตราธิราช, เจดีย์พระศรีสุริโยไท (ใช้เวลาประมาณ 1.30 – 2.00 ชม.)

1.3.2 เส้นทางจากตัวเกาะเมืองอยุธยา – พระราชวังบางปะอิน และอาจต่อไปถึง อ. บางไทร (ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร) บมปะอินใช้เวลาไป-กลับ 4-5 ชม., บางไทรใช้เวลาไปกลับ 7-8 ชม.

1.3.3 เส้นทางจากตัวเกาะเมือง – อ. นครหลวง (ปราสาทนครหลวง) ใช้เวลาประมาณ 4-5 ชม.

1.4 การดำเนินการส่วนมากเป็นรูปแบบผู้ประกอบการช่วยเหลือตนเอง

2. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างยั่งยืน

2.1 ทำเทียบเรือตามโบราณสถานและสถานที่สำคัญ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากการนั่งเรือรับประทานอาหาร ควรจะมีการท่องเที่ยวตามโบราณสถานและสถานที่สำคัญ ๆ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในปัจจุบันนี้คือตามสถานที่ต่าง ๆ นั้นไม่มีทำเทียบเรือหรือหากมีก็ไม่พร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยวจำเป็นต้องปรับปรุง

2.2 ไฟประดับโบราณสถานและสถานที่สำคัญเพื่อการท่องเที่ยว (LIGHT UP) ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประทับใจกับไฟส่องโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งขณะนี้ก็มีเพียงวัดไชยวัฒนารามและเจดีย์พระศรีสุริโยไทเท่านั้น ควรจะจัดทำหลาย ๆ จุด เพื่อให้เกิดความน่าสนใจตลอดจนเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำ

2.3 ปรับแต่งภูมิทัศน์ตามโบราณสถานและสถานที่สำคัญตามริมแม่น้ำ รวมตลอดทั้งความสะอาดของแม่น้ำ เพื่อให้เกิดความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวและสร้างจิตสำนึกของคนในท้องถิ่น

2.4 ในส่วนของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ควรให้ตำรวจท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนในการดูแลนักท่องเที่ยว โดยควรจัดหาเรือเร็วสำหรับตำรวจท่องเที่ยวสำหรับตรวจตราและกู้ภัย นอกเหนือจากสำนักงานขนส่งทางน้ำและเทศบาล

2.5 ควรอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางน้ำให้เพียงพอ ให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว

2.6 ฝึกอบรมและให้ความรู้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันอุบัติเหตุทางน้ำ เพื่อเป็นการป้องกันก่อนเกิดอุบัติเหตุ และเมื่อเกิดอุบัติเหตุควรจะมีปฏิบัติเช่นไร

3. การจัดการท่องเที่ยวทางน้ำในอนาคต ศึกษาและจัดทำแผนการท่องเที่ยวทางน้ำ
 อย่างเป็นระบบ

2.1.3 ธุรกิจการท่องเที่ยวทางเรือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปัจจุบันนี้เป็นที่นิยมของชาวต่างประเทศมาก เพราะนอกจากจะได้ชมทัศนียภาพ
 และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาแล้ว ยังเป็นการรำลึกถึงอดีตของ
 กรุงศรีอยุธยาที่มีการค้าขายกับชาวต่างชาติโดยเรือสำเภา ต่างประเทศที่สัญจรในลำน้ำเจ้าพระยา
 อีกด้วย บริษัทเดินเรือที่จัดบริการนำเที่ยวไปจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีดังนี้

บริษัท เรือควนเจ้าพระยา จำกัด จัดรายการนำเที่ยวสู่พระราชวังบางปะอิน
 วัดนิเวศธรรมประวัติ ผ่านวัดไผ่ล้อมและแวะเที่ยวชมศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ทุกวันอาทิตย์ เรือออก
 จากท่ามหาราชเวลา 08.00 น. และกลับถึงกรุงเทพฯ เวลา 17.00 น. อัตราค่าโดยสารคนละ
 350 บาท ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ โทร. 0 2222 5330.
 0 2623 6001-3

แกนซ์เฟิร์ล จัดรายการนำเที่ยวพร้อมอาหาร เครื่องดื่ม บริการนำเที่ยวสู่พระราชวังบางปะอิน
 และพระนครศรีอยุธยา เป็นประจำทุกวันโดยพร้อมกัน ณ บริเวณ ท่าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้
 เป็นประจำทุกวัน เวลา 7.30 น. และกลับกรุงเทพฯ เวลาประมาณ 16.30 น. อัตราค่าบริการ
 ผู้ใหญ่ 1,700 บาท เด็ก 1,100 บาท รายละเอียดเพิ่มเติม โทร. 0-2292-1649-52

เรือโอเรียนเต็ลวิน จัดรายการนำเที่ยวพร้อมอาหารแบบบุฟเฟ่ต์ และเครื่องดื่ม
 บริการนำเที่ยวสู่พระราชวังบางปะอิน และพระนครศรีอยุธยาเป็นประจำทุกวัน โดยเรือจะออก
 จากท่าเรือโรงแรมโอเรียนเต็ล บางรัก เวลา 08.00 น. และกลับถึงกรุงเทพฯ เวลา 7.00 น. อัตรา
 ค่าบริการคนละ 1,400 บาท รายละเอียดสอบถาม โทร. (02) 2360400-20

เรือริเวอร์ซันครุยส์ บริการเรือเดินพร้อมอาหารและเครื่องดื่ม นำชมพระราชวัง
 บางปะอินและพระนครศรีอยุธยา โดยเรือออกที่ท่าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ เป็นประจำทุกวัน เวลา
 08.15 น. และกลับถึงกรุงเทพฯ เวลา 16.30 น. อัตราค่าบริการชาวไทย 800 บาท ชาวต่างประเทศ
 1,000 บาทรายละเอียดสอบถาม โทร. (02)237-0077-8

เรือเมฆขลา มีบริการนำเที่ยวสู่พระราชวังบางปะอินและนำเที่ยวพระนครศรีอยุธยา
 แบบ 2 วัน 1 คืน โดยเรือจะออกจากท่าโรงแรมแม่น้ำ เวลา 15.00 น. อัตราค่าบริการพร้อม
 อาหารเครื่องดื่มคนละ 3,500-4,500 บาท รายละเอียดเพิ่มเติม โทร. (02) 256-7168-9

บริษัท อยุธา ริเวอร์ ครุยส์ จำกัด มีบริการนำเที่ยวชมเมืองอยุธยาและ
 พระราชวังบางปะอิน โดยเรือเบญจรงค์ ตั้งแต่เวลา 09.00 น. ทุกวัน อัตราค่าบริการท่องเที่ยวชมเมือง

อยุธยา ผู้ใหญ่ 100 บาท เด็ก 50 บาท รายละเอียดเพิ่มเติมติดต่อ โทร. (035) 234-153-4, (01) 928-8831

เรือม โนราห์ 2 ออกจากท่าโรงแรมเมริออทริสอร์ทแอนด์สปา ใช้เวลา 3 วัน 2 คืน แวะเที่ยวชมตั้งแต่กรุงเทพฯ วัดอรุณฯ พิพิธภัณฑสถานเรือ ผ่านเกาะเกร็ด นนทบุรี วัดปทุมคงคา แวะวัดต่าง ๆ ในพระนครศรีอยุธยา บางปะอิน สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม โทร. 0 2476 0021-2, 0 2236 9952

เรือมิตรเจ้าพระยา เรือออกจากท่าช่วงเวลา 08.00 น. ทุกวันอาทิตย์ แวะศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร บางปะอิน ขากลับแวะวัดเฉลิมพระเกียรติและกลับถึงกรุงเทพฯ เวลา 17.30 น. อัตราค่าโดยสารผู้ใหญ่ 350 บาท เด็ก 250 บาท สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ โทร. 0 2623 6169, 0 2225 6179

เรือสอไรค์นครชัยศรี มีบริการเรือนำเที่ยวทุกวัน สู่พระราชวังบางปะอิน นำเที่ยว พระนครศรีอยุธยา เช่น วัดใหญ่ชัยมงคล วัดมหาธาตุ วัดพระศรีสรรเพชญ์ พร้อมอาหาร รดออกจากลานจอดรถใกล้โรงแรมแข่งกรีแล้วเวลา 08.00 น. เดินทางกลับโดยทางเรือ อัตราค่าโดยสารคนละ 1,600 บาท ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ โทร. 0 2236 7777 ต่อ 6204 - 5, 0 2236 9952

เรือลัดทราวิล เซอร์วิส จัดรายการนำเที่ยวสู่พระราชวังบางปะอินและจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นประจำทุกวันพร้อมอาหารบุฟเฟต์ รดออกจากท่าเรือรอเวลอร์ชี่ตี เวลาประมาณ 07.30 น. กลับถึงเวลา 16.30 น. เดินทางกลับทางเรือ อัตราค่าบริการคนละ 1,600 บาท สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ โทร. 0 2234 4875

นอกจากนี้ยังสามารถท่องเที่ยวทางน้ำเลียบชายฝั่ง รอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา โดยการเช่าเหมาเรือหางยาวได้ที่ทำนน้ำหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จันทรเกษม อัตราค่าบริการจะขึ้นอยู่กับระยะเวลาและเส้นทาง

บริษัท เรือเบญจรงค์ จำกัด มีบริการนำเที่ยวเมืองพระนครศรีอยุธยาทางน้ำโดยเรือ เบญจรงค์ เรือออกจากร้านอาหาร เรือรับรอง มีเส้นทางต่าง ๆ ให้เลือกดังนี้ 1. เลียบชมเมืองพระนครศรีอยุธยา 2. ชมพระราชวังบางปะอิน 3. ชมศูนย์ศิลปาชีพบางไทร เรือบริการตั้งแต่เวลา 09.00 - 22.00 น. ทุกวัน อัตราค่าบริการเรือล่องชมเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ราคา 300 บาท (มีจำนวนตั้งแต่ 10-30-80 ท่าน รวมอาหารและเครื่องดื่ม) หากเช่าเป็นลำ ราคาลำละ 1,000 บาท (นั่งได้ 8 ท่าน ไม่รวมอาหารและเครื่องดื่ม) สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ โทร. 0 3521 1036

เรือนาวานคร เป็นเรือแบบโบราณ นำมาประยุกต์ให้เข้ากับบรรยากาศของเมืองหลวงเก่า จัดนำเที่ยวชมรอบเกาะอยุธยา ผ่านวัดต่าง ๆ เช่น วัดไชยวัฒนาราม วัดสิริยาลัย และวัดต่าง ๆ อีกหลายวัด ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ลำเล็กนั่ง 8 คน ลำใหญ่นั่งได้ 10 คน ราคาลำละ 800 บาท เริ่มตั้งแต่เวลา 08.00-20.00 น. สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมติดต่อ คุณชินธร โทร. 0 1928 2887 คุณวิไล โทร. 0 +658 9148

2.1.4 ชมรมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ชมรมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (Ayutthaya Tourist Business Club หรือย่อ ๆ ว่า ATC) เป็นการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว มีเจตนาารมณ์ที่สอดคล้องกัน อันมุ่งเน้นในการพัฒนา ส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ดังนี้

1. สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว หน่วยงานราชการ และสถาบันเอกชน
2. ยกย่องและสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ได้มาตรฐาน
3. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่การท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม
5. เพื่อส่งเสริมและแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น ตลอดจนให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันในระหว่างสมาชิก
6. ให้ความสะดวกและช่วยเหลือในการรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยว
7. ดำเนินการหาทุนเพื่อดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และความก้าวหน้าของชมรม

คณะกรรมการบริหารของชมรมธุรกิจท่องเที่ยวฯ มีจำนวน 8 ตำแหน่ง

1. ประธานชมรม	1	ตำแหน่ง
2. รองประธานชมรม	2	ตำแหน่ง
3. เลขานุการชมรม	1	ตำแหน่ง
4. เภรัณยภิชมรม	1	ตำแหน่ง
5. นายทะเบียนชมรม	1	ตำแหน่ง
6. ประชาสัมพันธ์ชมรม	1	ตำแหน่ง
7. ปฏิคมชมรม	1	ตำแหน่ง

2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable development) มุ่งเน้นที่การพัฒนาศักยภาพของคน ซึ่งประกอบด้วย การส่งเสริมให้ประเทศมีโครงสร้างของประชากรที่เหมาะสม และมีการกระจายตัวของประชากรที่สอดคล้องกับศักยภาพและโอกาสการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ของประเทศ การปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ด้านการพัฒนาจิตใจให้เกิดผลในทางปฏิบัติ การพัฒนาสติปัญญาและทักษะฝีมือแรงงานให้คนไทยทุกคนมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้นในกระบวนการผลิต และสามารถปรับตัวได้กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการพัฒนาสุขภาพและพละนาบยที่มุ่งเสริมสร้างโอกาสให้คนไทยทุกคนมีความสุขพดีทัวหน้า ส่งผลไปถึงการพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน ประกอบด้วยแนวทางการเสริมสร้างกรรมสิทธิและมีอำนาจบริหารจัดการเพื่อแสวงหากำไรให้สมาชิก

ปี พ.ศ. 2232 Brundthland commission ได้เกิดแนวคิดใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาที่เรียกว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable development) ซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ อันประกอบด้วยตัวแปรมากมายที่ทำให้บุคคลและชุมชนสร้างเอกลักษณ์แห่งตน มีลักษณะเฉพาะและสร้างความสามารถที่จะเผชิญกับโลกได้อย่างมีจุดหมายและภาคภูมิใจ กระบวนการนี้ได้เน้นการเติบโตอย่างกลมกลืนของบุคคลและชุมชนกับสภาพเศรษฐกิจสังคม การเมือง และจิตวิญญาณของสังคมโดยรวม ซึ่งแนวความคิดนี้ได้ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนและชุมชน กำหนดให้การพัฒนาคนเป็นวัตถุประสงค์เดียว (Single objective) ของการพัฒนาโดยให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนในกระบวนการพัฒนา (Development by the people) แทนที่จะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักเช่นที่ผ่านมา เมื่อเป็นเช่นนี้การจัดการ การท่องเที่ยวเริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงและเล็งเห็นความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและในกระบวนการแก้ปัญหาชุมชน (นริศรา นงนุช. 2544 : 14-15)

การที่จะจัดการการท่องเที่ยวให้ได้ผลที่ชัดเจนและยั่งยืนนั้น จะต้องสร้างประโยชน์สร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่นนั้น ๆ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในประเทศไทย ในขณะนี้ได้มีการเปิดเส้นทางใหม่มากมายและหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวแบบชุมชน ซึ่งผลพลอยได้ที่สำคัญ คือ สามารถที่จะช่วยเหลือภาคการเกษตรของประเทศให้มีรายได้มากขึ้น นโยบายหลักของการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน (นริศรา นงนุช. 2544 : 14-15) มีดังนี้

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. การบริหารการท่องเที่ยวให้เกิดการกระจายด้านเศรษฐกิจ โดยเชื่อมโยงกับนโยบายการประเทศคือ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของรัฐบาล
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้นเพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง
4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีมาตรการที่ทำให้นักท่องเที่ยวพำนักอยู่นานขึ้น และใช้จ่ายต่อวันมากขึ้น

บุญจง ขาวสิทธิพงษ์ (2541 : 241) ได้กล่าวถึงการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable development) หมายถึง การพัฒนาที่เพิ่มคุณภาพชีวิตแก่มนุษย์โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม หรือไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในยุคลูกหลานต่อไป

พระธรรมปิฎก (2539 : 60) ได้กล่าวถึง การพัฒนาแบบยั่งยืน (sustainable development) นโยบายที่สนองความต้องการของประชาชนในปัจจุบัน โดยไม่ต้องทำลายทรัพยากรซึ่งเป็นที่ต้องการในอนาคต

สุภาณี โถทองคำ (2543 : 19) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable development) ว่าเป็นขบวนการเปลี่ยนแปลงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ มีแนวทางลงทุนทางการเงิน การพัฒนาเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงด้านสถาบัน ซึ่งต้องสอดคล้องกับปัจจุบันและความต้องการในอนาคต จะต้องขึ้นอยู่กับความคิดเห็นทางการเมืองด้วยว่าจะออกมาในแนวทางไหน และมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

สุพัศรา กลัปดี (2545 : 6) ได้กล่าวถึงการใช้ทรัพยากรแบบยั่งยืน (Sustainable biological resource use) หมายถึง การจัดการทรัพยากร เพื่อให้การผลิตได้ดำเนินต่อไปอย่างสูงสุด โดยให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์ปริมาณทรัพยากรซึ่งต้องฟื้นฟูตนเองตลอดเวลา

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542 : 56) ได้กล่าวถึง ปัจจุบันกระแสเรียกร้อง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ขยายตัวกว้างขวางและต่อเนื่องไปทั่วโลก ทั้งนี้ เพราะปัญหาสิ่งแวดล้อมนับวันจะรุนแรงและคุกคามชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คนและสิ่งมีชีวิตหนักหน่วงขึ้นทุกที มีความขัดแย้งและโจมตีต่อต้านการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม ว่าเป็นตัวการก่อผลเสียต่อสภาพแวดล้อม รวมถึงการท่องเที่ยว ซึ่งในอดีตเคยเชื่อกันว่าการใช้ทรัพยากรในการท่องเที่ยวจะไม่หมดไป และสามารถจะใช้ได้ยาวนาน แต่ปัจจุบันกลับพบว่า การเจริญเติบโตของการท่องเที่ยว ทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลง และได้ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมากมาย ที่เห็นได้ชัด คือ ปัญหาแม่น้ำเน่าเสีย ปัญหาขยะและความสกปรก ปัญหาทัศนียภาพดูจืด เป็นต้น

ในการประชุม GLOBE'90 ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้ที่เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวนี้มีความหมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศน์ด้วย” (สุพัตรา กลีบดี. 2545 : 10-11)

หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอคิ (Using resource sustainable) ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม เป็นสิ่งสำคัญ และเป็นแนวทางในการทำธุรกิจในระยะยาว
2. การลดการบริโภคที่มากเกินไป และความสิ้นเปลือง (Reducing over-consumption and waste) เป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว
3. การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติและวัฒนธรรม (Maintaining diversity) มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
4. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Integrating tourism into planning) จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว
5. การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น (Supporting local economics) โดยพิจารณาด้านราคา และคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย
6. การให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม (Involving local communities) โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในสาขาการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สร้างผลประโยชน์ตอบแทนแก่ชุมชน และสิ่งแวดล้อมโดยรวมเท่านั้น แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพของประสบการณ์การท่องเที่ยวอีกด้วย
7. ปรึกษาหารือกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและสาธารณชน (Consulting stakeholders and the public) เป็นการปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น โดยองค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นที่ต้องร่วมงานไปในทิศทางเดียวกันรวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์

8. การฝึกอบรมบุคลากร (Training staff) เป็นการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเข้าสู่การฝึกปฏิบัติงานของบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพของการบริการท่องเที่ยว

9. การตลาดท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ (Marketing tourism responsibly) เป็นการตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลเบื้องต้นอย่างพร้อมมูล จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10. การดำเนินงานวิจัย (Undertaking research) เป็นการวิจัยและติดตาม ตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง โดยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ใช้ข้อมูลและการวิเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพซึ่งจะเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ปัญหา และนำมาซึ่งผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยวอุตสาหกรรม และผู้บริโภค (สุพัตรา กลัปดี. 2545 : 11 -12)

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กอบแก้ว ชัยเดชสุริยะ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการทางการตลาดด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมของบ้านทุ่งสง จังหวัดกระบี่ พบว่า ป่าชุมชนบ้านทุ่งสงมีสิ่งที่น่าสนใจมากมาย ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ โดยสามารถจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ทั้งหมด 7 กิจกรรม ได้แก่ การพักค้างกับชาวบ้าน การนวดสมุนไพร การนำเที่ยวในชุมชน/พื้นที่การเกษตร การขี่จักรยานชมธรรมชาติ/ชุมชน การชมเส้นทางสมุนไพร การเดินป่าแบบผจญภัย และการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น ประกอบกับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีความพึงพอใจกับการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างมาก ยกเว้นด้านการประชาสัมพันธ์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เห็นว่าควรมีการเพิ่มการประชาสัมพันธ์และการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้มากขึ้น อีกทั้งยังมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมเดินป่าแบบผจญภัยและชมเส้นทางสมุนไพรมากที่สุด โดยในส่วนของความคิดเห็นของผู้นำกลุ่มชุมชนนั้น ต้องการส่งเสริมกิจกรรมชมเส้นทางสมุนไพรมากที่สุด เพราะเห็นว่าชุมชนมีความพร้อม แต่อย่างไรก็ตามชุมชนยังต้องการสนับสนุนในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ชุมชนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ในส่วนผลของการศึกษาด้านกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านทุ่งสง โดยใช้ส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7P's นั้น พบว่า ควรมีการจัดทำรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเป็นแพ็คเกจ ตามความสนใจของนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความน่าสนใจในการเสนอขายสินค้าและสามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี รวมถึงการจัดการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อให้ชุมชนบ้านทุ่งสงเป็นที่รู้จักในกลุ่มเป้า

หมายที่ต้องการ โดยเสนอแนะว่าชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนด้าน การประชาสัมพันธ์เพื่อให้เป็นที่รู้จัก สำหรับชุมชนบ้านทุ่งสง ควรมีการนำกลยุทธ์การจัดการ ส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7P's ไปประยุกต์ใช้ในชุมชน เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นให้เป็นอย่างดียิ่งขึ้นในอนาคต

สรุปได้ว่า การจัดการทางการตลาดด้านการท่องเที่ยวของบ้านทุ่งสง โดยใช้ส่วนประสมทางการตลาด 7P's ทำให้ทราบถึงจุดแข็ง คือ กิจกรรมที่สร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและควรรักษามาตรฐานไว้โดยเฉพาะกิจกรรมการชมเส้นทางสมุนไพร จุดอ่อน คือ ด้านการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ อีกทั้งการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับทราบถึงกลยุทธ์ทางการตลาดที่จะนำมาใช้ในชุมชน

ขวัญสุภา ชันชวิทย์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสองแห่งในเมืองเก่าอยุธยาที่มีผลต่อชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษา การจัดการแบบมูลนิธิกับแบบชุมชนดั้งเดิม พบว่า ความคิดเห็นชุมชนต่อการจัดการ 2 รูปแบบ พบว่า การจัดการกลุ่มมูลนิธิให้ประโยชน์ต่อชุมชนมากกว่าการจัดการของชุมชนดั้งเดิมในด้านเศรษฐกิจการจัดการด้านการอนุรักษ์ และการจัดสรรเงินรายได้เพื่อพัฒนาชุมชน ส่วนการจัดการโดยกลุ่มชุมชนดั้งเดิมให้ประโยชน์ต่อชุมชนมากกว่าการจัดการของกลุ่มมูลนิธิในด้านการเข้าร่วมงานประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการพื้นที่ การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ความเหมาะสมของกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา ผลตอบแทนทางอ้อมจากการจัดการ ต่อชุมชน และผลตอบแทนทางอ้อมจากการจัดการต่อครัวเรือน ส่วนการจัดการในด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีความคิดเห็นว่าพื้นที่ของกลุ่มมูลนิธิมีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมมากกว่า พื้นที่ของกลุ่มชุมชนดั้งเดิมที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแบบมูลนิธิกับแบบชุมชนดั้งเดิมนั้น ด้านประเพณีวัฒนธรรมการจัดการแบบชุมชนดั้งเดิมให้ประโยชน์มากกว่า ส่วนการจัดการแบบมูลนิธิให้ประโยชน์ต่อชุมชนด้านเศรษฐกิจ การจัดสรรรายได้ ซึ่งหากนำการจัดการของแบบมูลนิธิและชุมชนดั้งเดิมมาผสมผสาน จะสามารถนำมาพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาดีขึ้น

ทัศนาวลัย อุฑารสกุล (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากการท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ สำนักงานอุทยาน - หนองผักชี อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในเส้นทางเดินป่าที่ศึกษา โดยใช้ขยะเป็นดัชนีหลัก พบว่า ขยะที่พบมากที่สุดคือขยะประเภทพลาสติก คิดเป็นร้อยละ 63.93 รองลงมาคือ

กระดาษ คิดเป็นร้อยละ 22.87 และพบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับจำนวนและ น้ำหนักของขยะในระดับสูงที่ $R = 0.85$ และ 0.89 ตามลำดับ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อมูลที่รวบรวมจากการศึกษาครั้งนี้และข้อมูลของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ได้นำมาใช้ในการ กำหนดช่วงเวลา และฤดูกาลที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้ ได้จัดทำคู่มือประกอบการท่องเที่ยว และแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเส้นทางศึกษาธรรมชาตินี้ด้วย

สรุปได้ว่า จากเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ สำนักงานอุทยาน-หนองผักชี อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยใช้ขยะเป็นตัววัดพบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับจำนวนและน้ำหนักของขยะ จำนวนนักท่องเที่ยวมากก็ทำให้มีจำนวนขยะเพิ่มขึ้นตาม

สมศักดิ์ แจ่มอุติรัตน์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ :

โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาศึกษาเฉพาะกรณีเกาะเต่า-นางยวน อำเภอพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เกาะเต่า-นางยวน มีศักยภาพสูงสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างมาก โดยเฉพาะทรัพยากรทางทะเล และนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ประกอบกับเกาะเต่า-นางยวน มีชุมชนอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ในส่วนของทำให้ความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมยังอยู่ในระดับต่ำ การนำรายได้จากการท่องเที่ยวมาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมยังไม่เป็นรูปธรรม และยังคงขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะเต่า-นางยวน รวมทั้งยังขาดการวางแผนและการจัดการที่ชัดเจน เพื่อการรักษาสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติให้คงสมบูรณ์ตลอดไป

สรุปได้ว่า การที่เกาะเต่า-นางยวน มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์เหมาะสมกับการพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ขาดการวิธีบริหารจัดการและการวางแผนในการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีอยู่ รวมทั้งขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชุมชนในการรักษาสิ่งแวดล้อม การสร้างรายได้ และดึงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนรวมมากขึ้น

สมา ฌ ระนอง (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น ; ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า การจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวงมี 3 ลักษณะ คือ

1. กลุ่มทุน มีหน้าที่ในการจัดหาและระดมทุนเพื่อให้เกิดมีทุนหมุนเวียนในชุมชนมากที่สุด นอกจากนั้นยังเปิดให้สมาชิกกู้ยืมเงินนำไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการจัดสวัสดิการในส่วนของ การรักษาพยาบาล การศึกษา และการพัฒนาชุมชนด้วย

2. กลุ่มอาชีพ มีหน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพให้สมาชิกภายในชุมชนมีอาชีพเสริม นอกจากทำเกษตรเพียงอย่างเดียว เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน กลุ่มอาชีพเองเป็นเหมือนแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งภายในชุมชนด้วย

3. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีหน้าที่หลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์และควบคุมการใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมไปถึงการปลูกจิตสำนึกให้คนภายในชุมชนรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นกลุ่มดูแลเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนคิรีวงด้วย และกลุ่มตัวอย่างความคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในเรื่องการทำให้เกิดผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน การทำงานเป็นทีม การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ความรู้สึกรักชุมชนเพิ่มขึ้น เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง ส่วนเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้ คือ การมีส่วนร่วมในการประชุม มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล

สรุปได้ว่า ชุมชนคิรีวงได้มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นอย่างดี ดำเนินการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็น 3 ลักษณะ คือ กลุ่มทุน การหาทุนหมุนเวียนในชุมชน ดูแลสวัสดิการของชุมชน กลุ่มอาชีพเพื่อดูแลและส่งเสริมให้ชุมชนเพิ่มรายได้ และกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น สร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรักและหวงแหนทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ให้อุดมสมบูรณ์ตลอดเวลา

พัชรพรรณ ภูคาพิน (2545 : บทกย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความพร้อมในการพัฒนาพื้นที่รอบป่าสักชลสิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ในพื้นที่ศึกษา 5 ตำบล มีความพร้อมด้านพื้นที่ต่างกัน ตำบลโคกสูงมีความพร้อมด้านพื้นที่มากกว่าพื้นที่อื่น กล่าวคือ มีทิวทัศน์สวยงามเป็นแหล่งวัฒนธรรม และมีสินค้าในท้องถิ่นที่น่าสนใจ ตำบลหนองบัว พบว่า พื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ คือ บ้านเขาพระ กล่าวคือ มีทิวทัศน์สวยงามเข้าถึงได้สะดวก และใกล้กับที่ทำกรเขื่อนมากที่สุด ตำบลวังม่วง พบว่า พื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ คือ บ้านท่าฤทธิ์ กล่าวคือ มีทิวทัศน์สวยงาม และมีสินค้าในท้องถิ่นเป็นที่รู้จัก ตำบลมะนาวหวาน มีทิวทัศน์สวยงาม มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่น่าสนใจ และตำบลแก้มกูด มีความพร้อมด้านพื้นที่น้อยที่สุด ด้านความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นของแต่ละหมู่บ้าน ไม่มีความแตกต่าง กล่าวคือ มีการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย การมีส่วนร่วมในท้องถิ่นน้อย มีความคิดเห็นด้านบวกต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ยังคงขาดความรู้ ความเข้าใจในบางประเด็นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านนักท่องเที่ยวสนใจไปเที่ยวชมทิวทัศน์บริเวณพื้นที่รอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

มากที่สุด และมีบางส่วนที่สนใจกิจกรรมเชิงจักรยาน ทางเดินที่พักรวม ชมแหล่งวัฒนธรรม และชมสินค้าที่ระลึกของท้องถิ่น

สรุปได้ว่า พื้นที่รอบป่าสักชลสิทธิ์ 5 ตำบล ได้แก่ พื้นที่ในตำบลโคกสูง ตำบลหนองบัว ตำบลวังม่วง ตำบลมะนาวหวาน มีความพร้อมที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ยกเว้นพื้นที่ในตำบลแก่งผักกูด ที่มีความพร้อมน้อยที่สุด ส่วนด้านความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นเป็นไปในด้านบวก แต่ไม่มีความรู้ถึงรูปแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาเป็นเช่นไร ซึ่งก่อนเริ่มดำเนินการควรมีการเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในท้องถิ่น

นริศรา นงนุช (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนมอญ เกาะเกร็ด พบว่า รูปแบบการสื่อสารปรากฏขึ้นในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนมอญ เกาะเกร็ด ประกอบด้วย 4 รูปแบบ คือ

1. การสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการ
2. การสื่อสารสองทางที่เป็นทางการและมีปฏิริยาโต้ตอบมาก
3. การสื่อสารสองทางที่เป็นทางการแต่มีปฏิริยาโต้ตอบน้อย
4. การสื่อสารทางเดียวที่ไม่เป็นทางการ

ในส่วนของผู้นำชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนมอญ เกาะเกร็ด นั้นประกอบด้วย ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. หน่วยงานภายนอก และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้อาวุโส เจ้าของกิจการเรือข้ามฟาก โดยกลุ่มผู้นำเหล่านี้ต่างมีบทบาทร่วมกันในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนมอญ เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี นับแต่การก่อตั้ง การดำเนินการประสานงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว รวมไปถึงการกำหนดแผนการจัดการ และกฎระเบียบ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การดูแล และบริการนักท่องเที่ยว รวมทั้งการแก้ไขปัญหา

สรุปได้ว่า รูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนมอญ บนเกาะเกร็ด ใช้รูปแบบการสื่อสารที่ผสมผสาน 4 ด้าน ขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการจะสื่อสาร

อรพิน บุญเยี่ยม (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้ามาเที่ยวในวัดพระศรีสรรเพชญ์ พบว่า ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่สรุปได้ว่า เพศชาย อยู่ในช่วงอายุ 24 ปีขึ้นไป มีสถานภาพส่วนใหญ่โสด มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี อาชีพส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษา รายได้ปัจจัยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงไม่เกิน 3,000 บาท ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว

ชาวต่างประเทศส่วนใหญ่สรุปได้ว่า เพศหญิง อยู่ในช่วงอายุ 24 ปีขึ้นไป มีสถานภาพส่วนใหญ่โสด มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี อาชีพส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษา รายได้ ปัจจัยส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 9,000-12,000 บาท

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการมาเที่ยวด้านบุคคลชาวไทยและชาวต่างประเทศ สรุปได้ว่า สาเหตุที่เดินทางมาเที่ยวส่วนใหญ่สนใจในประวัติศาสตร์ของ วัดพระศรีสรรเพชญ์ เดินทางมาเที่ยวชมวัดพระศรีสรรเพชญ์มาโดยรถยนต์ส่วนตัว เดินทางมาเที่ยวชมวัดพระศรีสรรเพชญ์ครั้งแรก รู้จักวัดพระศรีสรรเพชญ์ส่วนใหญ่ รู้จักจากเพื่อนแนะนำ การเดินทางมายังวัดพระศรีสรรเพชญ์สะดวกสบาย การเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ใช้จ่ายงบประมาณไม่เกิน 500 บาท การใช้จ่ายในการท่องเที่ยวครั้งนี้ได้มุ่งเน้นใช้จ่ายค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด สถานที่ท่องเที่ยว ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขส่วนใหญ่บูรณะซ่อมแซม ประทับใจอะไรมากที่สุด ประทับใจความรู้ทางประวัติศาสตร์ทางโบราณคดีและความสวยงามทางด้านสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้มาเที่ยวที่มีต่อวัดพระศรีสรรเพชญ์ สถานที่ท่องเที่ยวเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญเห็นด้วยมากที่สุด ในส่วนของขนาดของแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ ความคิดเห็นด้วยค่อนข้างมาก การประชาสัมพันธ์และการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวจัดอยู่ในระดับความคิดเห็นด้วยค่อนข้างมาก ในส่วนของราคาบัตรเข้าชมก็จะอยู่ในราคาที่เหมาะสมไม่แพงเกินไปสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ รวมถึงพนักงานขายบัตรและพนักงานรักษาความปลอดภัยก็มีมนุษยสัมพันธ์ในระดับความคิดเห็นค่อนข้างมาก พร้อมทั้งจะต้อนรับและบริการนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ ร้านขายของที่ระลึกและร้านอาหารประจำท้องถิ่น จัดอยู่ในชั้นความคิดเห็นที่ค่อนข้างมาก การเดินทางในการมาท่องเที่ยวถือว่ามีความสะดวกค่อนข้างมากเพราะอยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ สามารถเดินทางได้ทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟ ซึ่งจัดอยู่ในระดับความคิดเห็นค่อนข้างดีมาก ในส่วนของบรรยากาศภายในวันพระศรีสรรเพชญ์ ก็ถือว่าร่มรื่น และสวยงามสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวมากพอสมควร และมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวมากเพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งตรงจุดนี้ถือว่าเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างความสบายใจ เกี่ยวกับชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้ามาเที่ยวในวัดพระศรีสรรเพชญ์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ มีปัจจัยส่วนบุคคลที่เหมือนกัน คือ ด้านสถานภาพโสด การศึกษาระดับปริญญาตรี ยกเว้นด้านเพศ ที่นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เป็นชาย นักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นหญิง ด้านความคิดเห็นของการเข้ามาท่องเที่ยวและความคิดเห็นของผู้มาเที่ยวที่มีต่อพระศรีสรรเพชญ์ของนักท่องเที่ยวทั้ง 2 กลุ่มตรงกันเป็นส่วนใหญ่

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาศักยภาพเส้นทางท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา ลุ่มน้ำป่าสักเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างเป็นระบบและยั่งยืนเป็นการแสวงหาสภาพข้อเท็จจริงศักยภาพของเส้นทางท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา และลุ่มน้ำป่าสัก เพื่อสังเคราะห์เป็นภาพรวมในพื้นที่ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว แล้วนำมาบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและเป็นระบบ โดยผู้วิจัยจะดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การกำหนดแหล่งข้อมูลที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
3. รูปแบบของการวิจัย
4. เครื่องมือในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถานที่ทำการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยาและลุ่มน้ำป่าสักเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บริเวณรอบเกาะเมืองอยุธยา โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้แก่ วัดท่าการ้อง วัดกษัตราธิราชวรวิหาร ชุมชนसानปลาตะเพียนโบราณภูเขาทอง ชุมชนถักเปลงภูเขาทอง ชุมชนแกะสลักหินหน้าพระตำหนัก พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย วัดไชยวัฒนาราม วัดพุทธไสยาสน์ วัดพนัญเชิง และชุมชนทำดอกไม้จากต้นโสน

2. การกำหนดแหล่งข้อมูลที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

การกำหนดแหล่งข้อมูลที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา ลุ่มน้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เน้นสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำเป็นหลักโดยเป็นสถานที่ที่สามารถขึ้นชมจากแม่น้ำได้โดยใช้เวลาเดินไม่มากนัก รวมทั้งสถานที่ดังกล่าวมีสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองนักท่องเที่ยวได้ เช่น กิจกรรมของชุมชน ภูมิทัศน์ที่สวยงาม ผลผลิตหรือสินค้าชุมชน ศิลปกรรม โบราณสถาน

โบราณวัตถุ โดยใช้การสังเกตโดยตรง (Direct Observation) จากการลงสำรวจบริบทพื้นที่ใน
ทุก ๆ พื้นที่ รวมทั้งใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้นำชุมชนผู้ที่อยู่ในชุมชน และทดลองทำการ
ท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวทุก ๆ สถานที่

3. รูปแบบของการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำ
ป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี
ส่วนร่วม โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันวิจัย ได้แก่ ชุมชนในสถานที่ท่องเที่ยว พระสงฆ์
หน่วยงานของรัฐ ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นักธุรกิจการท่องเที่ยวทางน้ำ และนักวิชาการโดยใช้
วิธีการสัมภาษณ์ สังเกต การสำรวจภาคสนาม การจัดเวทีชุมชน การทดลองปฏิบัติการท่องเที่ยว

4. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม แบบสอบถาม แบบ
สัมภาษณ์ แบบสรุป การวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการจัดเวทีชุมชน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ
ข้อมูลจากเอกสาร จากการสอบถาม การสัมภาษณ์ การลงสำรวจพื้นที่ และการจัดเวทีชุมชน
รวมทั้งการทดลองปฏิบัติการท่องเที่ยว

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลที่ได้จากเอกสาร จากการใช้แบบสอบถาม
แบบสัมภาษณ์ การจัดเวทีชุมชน รวมทั้งการทดลองปฏิบัติการท่องเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยว
ที่กำหนด

7. สถานที่ทำการวิจัย

สถานที่ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำ
ป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ริมฝั่ง
แม่น้ำได้แก่ ชุมชนวัดท่ากรัง วัดกษัตราธิราชวรวิหาร ชุมชนसानปลาตะเพียนโบราณภูเขาทอง
ชุมชนถักเปलगูเขาทอง ชุมชนแกะสลักหินหน้าพระตำหนัก พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย วัดไชยวัฒนาราม
วัดพุทธไสวรรค์ วัดพนัญเชิง และชุมชนทำดอกไม้จากคันไส

บทที่ 4

ผลการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างเป็นระบบและยั่งยืน ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอน คือ

1. การศึกษาบริบท ประวัติ รวมทั้งรายละเอียดสถานที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยว บริเวณสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสักเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งบริบทของสถานที่ท่องเที่ยวมีความหลากหลาย เป็นทั้งวัด ชุมชน และโบราณสถาน
2. การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนหรือคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ ให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและยั่งยืน
3. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยว 1 วัน

ผลการดำเนินการศึกษาวิจัยจากสถานที่ท่องเที่ยวที่กำหนด

1. ชุมชนวัดท่าการ้อง

ชุมชนวัดท่าการ้อง เป็นชุมชนที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตกนอกเกาะเมืองอยุธยา โดยวัดท่าการ้องเป็นวัดเก่าแก่สร้างสมัยกรุงศรีอยุธยา ในตอนพม่าเข้าตีกรุงศรีอยุธยาได้ตั้งปืนใหญ่ที่วัดท่าการ้อง แล้วยิงข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาสู่ฝั่งพระนคร ปัจจุบันวัดท่าการ้องได้รับการปฏิสังขรณ์บูรณะให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านพระอุโบสถ พระพุทธรูป รวมทั้งภูมิทัศน์ที่สวยงาม โดยเฉพาะการจัดสวนไม้ดอกไม้ประดับ จัดน้ำพุ จัดแพเทียบท่าเรือหน้าวัด เลี้ยงปลาทำน้ำหน้าวัด เป็นชุมชนที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเที่ยวแวะชมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในวันหยุดราชการ

ชุมชนวัดท่าการ้อง ร่วมมือกับทางวัดท่าการ้องในทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่ด้านการรักษาความสะอาดของสถานที่ใกล้วัด บริเวณวัด โดยจัดพื้นที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวไว้เพียงพอเป็นสัดส่วน สามารถจอดรถได้สะดวกมีการทำอาหารพื้นบ้านจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวได้รับประทานหรือซื้อกลับบ้านได้อย่างหลากหลาย โดยมีนักท่องเที่ยวให้การอุดหนุนค้ำคั่งในทุก ๆ วัน

ในส่วนของทางวัดท่าการ้อง เจ้าอาวาสวัดท่าการ้อง ได้จัดสถานที่ของวัดให้สวยงามในทุก ๆ พื้นที่ด้วยการจัดปลูกดอกไม้ เป็นส่วนหย่อมมีน้ำพุ มีศาลาพักผ่อน มีห้องน้ำที่สะอาดมีการติดตั้งเครื่องปรับอากาศภายในห้องน้ำด้วย ซึ่งการพัฒนาห้องน้ำหรือห้องสุขาดังกล่าวเป็นสิ่งที่

สร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

การบริการน้ำดื่มฟรีและผ้าเย็นฟรีจากทางวัด ก็มีส่วนดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างดียิ่ง โดยในทุก ๆ วันจะมีนักท่องเที่ยวเข้าใช้บริการอย่างคับคั่ง

แพงจืดเรือวัดท่าการ้อง ก็เป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจลงไปชมภูมิทัศน์ลำแม่น้ำเจ้าพระยา มีการให้อาหารปลาที่เลี้ยงไว้บริเวณแพท่าน้ำด้วย

ภายในพระอุโบสถวัดท่าการ้อง มีพระพุทธรูป พระประธาน เรียกขานกันทั่วไปว่า หลวงพ่อยิ้ม ทั้งนี้เพราะ ส่วนพระโอษฐ์ของพระพุทธรูปจะแสดงออกปฏิกิริยายิ้มเล็กน้อย เป็นที่น่าสนใจและมีพุทธศาสนิกชนเข้ากราบขอพรเป็นจำนวนมาก

การใช้ภาษาในการสื่อสารของวัดท่าการ้อง ที่เขียนติดไว้เด่นชัดในหลาย ๆ พื้นที่คือ ข้อความว่า “มาแล้วต้องมาอีก” เป็นข้อความประชาสัมพันธ์ที่สามารถเชิญชวนและเข้าถึงความสนใจของนักท่องเที่ยวได้อย่างดียิ่ง

สิ่งสำคัญที่มีความหมายต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดท่าการ้อง ให้ยั่งยืนก็คือ การที่เจ้าอาวาสวัดท่าการ้อง ซึ่งเป็นผู้พัฒนาวัดอย่างจริงจัง ได้เข้ามาพูดคุยเชิญชวนฝากธรรมะให้กับนักท่องเที่ยวในทุกขณะที่ไปท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกเกิดความเป็นกันเอง รู้สึกอบอุ่น และมีแนวความคิดอยากจะทำบุญที่วัดท่าการ้องอีกในโอกาสต่อไป

2. วัดกษัตราธิราชวรวิหาร

อยู่นอกเกาะเมืองตรงข้ามกับเจดีย์พระศรีสุริโยทัย ริมน้ำเจ้าพระยา สามารถใช้เส้นทางเดียวกับสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ไปจนถึงสี่แยกแล้วเลี้ยวซ้ายข้ามสะพานวัดกษัตราธิราชฯ จากนั้นเลี้ยวขวาตรงไปไม่ไกลนักก็จะถึงวัดนี้ วัดนี้เดิมชื่อ “วัดกษัตรา” หรือ วัดกษัตราราม” เป็นวัดโบราณในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีพระปรางค์ใหญ่เป็นประธานหลักของวัด และมีพระอุโบสถสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งมีลายดาวเพดานจำหลักไม้งดงามมาก ภายในวัดมีภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นวัดที่มีความสวยงามมากวัดหนึ่ง

วัดกษัตราธิราช เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางภูมิทัศน์ทั้งทางบกและทางน้ำโดยทางบกบริเวณวัดจะมีความงามของผลงานศิลปกรรมทั้งประเภทสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรมให้นักท่องเที่ยวเลือกดูเลือกชมได้อย่างสมบูรณ์แบบในศิลปกรรมทุก ๆ ประเภท ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความวิจิตรบรรจงงดงามในเชิงช่างศิลปกรรมทั้งรูปร่าง รูปทรง รวมทั้งสีสันทัน ประกอบด้วยวัดกษัตราธิราช เป็นวัดเก่าแก่ของกรุงศรีอยุธยา ซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะทางด้านประวัติศาสตร์เข้าไปเกี่ยวข้อง ให้นักท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ได้รู้ซึ่งถึงประวัติความเป็นมาของวัดได้อย่างดีอีกด้วย

กิจกรรมของวัดกษัตราธิราชที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวทั้งทางบกและทางน้ำเข้ามาเที่ยวที่นั่นคือ เป็นวัดที่รวมอยู่ในกิจกรรมการไหว้พระ 9 วัด ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งกิจกรรมการไหว้พระ 9 วัดดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ช่วยหนุนเสริมให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

ในส่วนของการท่องเที่ยวทางน้ำภูมิทัศน์วัดกษัตราธิราชที่เป็นสถาปัตยกรรมไทยกลุ่มใหญ่ที่ตั้งโดดเด่นตระหง่านงามอยู่ริมแม่น้ำ ทอทาบเงาสถาปัตยกรรมในสายน้ำ เป็นภาพที่นักท่องเที่ยวล้วนเกิดความรู้สึกประทับใจในทุกยามที่ได้ยล ลีลาการเคลื่อนไหวของพลั้วระลอกน้ำช่วยเสริมส่งให้ภาพวัดกษัตราธิราช แลดูโดดเด่นเพิ่มขึ้นสีเหลืองอร่ามพราวพรายของส่วนหลังคาหมู่สถาปัตยกรรม บ่งบอกถึงกระแสธารแห่งศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้อย่างมีเสน่ห์

ทำน้ำวัดกษัตราธิราชขนาดใหญ่ช่วยอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่จะท่องเที่ยววัดกษัตราโดยเฉพาะ ทำให้ความสนใจที่จะท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมากขึ้น โดยริมแพทำน้ำจะมีฝูงปลาหน้าวัดคอยต้อนรับนักท่องเที่ยวอยู่เสมอทำให้กิจกรรมการให้อาหารปลาเป็นกิจกรรมหนึ่งของวัดกษัตราธิราช เป็นที่ผ่อนคลายความตึงเครียดของนักท่องเที่ยวได้อย่างดียิ่ง

เกจิอาจารย์ที่เป็นอดีตเจ้าอาวาสของวัดกษัตราธิราช อันได้แก่ หลวงพ่อเทิ้ม ก็เป็นอีกจุดเด่นหนึ่งที่ทำให้ให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจเข้าชม เข้ากราบสักการะ และเช่าซื้อวัตถุมงคลกลับมาโดยตลอด

ในวันหยุดสำคัญของทางราชการ เช่น วันขึ้นปีใหม่ ซึ่งมีวันหยุดหลายวันติดต่อกัน ปัญหาที่จอดรถของวัดกษัตราธิราช ก็มีปัญหাজอดรถไม่ค่อยเพียงพอ เนื่องจากมีรถเข้าไปจอดจำนวนมาก ถึงแม้ทางวัดจะจัดเตรียมที่จอดรถไว้เป็นสัดส่วนก็ตาม แต่ปัญหาดังกล่าวก็ไม่เกิดขึ้นบ่อยนัก ประกอบกับทางวัดมีเจ้าหน้าที่คอยให้ความสะดวกอย่างดี การจอดรถก็ลดปัญหาหลงได้พอสมควร

3. ชุมชนการสานปลาตะเพียนโบราณตำบลภูเขาทอง

ความเป็นมา

งานจัดสานเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศไทย มีกรรมสืบทอดต่อกันมาช้านานจนกลายเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นวัฒนธรรมที่ล้ำค่า สะท้อนถึงภูมิปัญญาและความสามารถของคนไทยสมัยโบราณในการนำวัสดุที่มีตามธรรมชาติมาประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้สอยชนิดต่าง ๆ จนปัจจุบันได้มีการพัฒนาปรับปรุงขึ้นจนเป็นที่รู้จักของชาติอื่น ๆ

ในอดีต คนไทยประดิษฐ์เครื่องจักสานขึ้นเพียงเพื่อใช้สอยในครัวเรือนหรือแลกเปลี่ยนกันในหมู่ญาติพี่น้องแต่ต่อมาได้มีการประดิษฐ์ขึ้นเพื่อค้าขายโดยนำบรรทุกเรือออกเรือไปตามลำน้ำทำให้เครื่องจักสานเป็นที่รู้จักและนิยมใช้สอยกันทั่วไปในประเทศไทย

การสานปลาตะเพียนโบราณซึ่งแต่เดิมปลาตะเพียนโบราณมีชื่อว่า ปลาโบราณหรือปลาโบราณ ต่อมาจึงเรียกตามวัสดุที่ทำมาว่า ปลาตะเพียนโบราณ จัดเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านประเภทหนึ่งซึ่งมีมานานมีชื่อเสียงของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เดิมการสานปลาตะเพียนมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อให้ลูกหลานเล่น บางบ้านจะแขวนไว้เหนือเปลเด็กหรือแขวนคู่เพื่อความเพลิดเพลินและสวยงาม แต่ปัจจุบันปลาตะเพียนโบราณกลายเป็นสินค้าส่งออกชนิดหนึ่งที่ทำรายได้เป็นอย่างดี ชาวต่างชาติให้ความสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นสินค้าที่ทำจากมีมีสีสันและลวดลายสวยงาม แฝงไว้ด้วยเรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณีวัฒนธรรมประจำชาติ จัดเป็นผลงานที่มีคุณค่ายิ่งประกอบกับราคาที่ย่อมเยาเหมาะสำหรับนำไปแขวนประดับตกแต่งบ้านเรือนเพื่อเพิ่มความสวยงามตลอดจนเป็นของฝากได้เป็นอย่างดี

การสานปลาตะเพียนโบราณของตำบลภูเขาทอง ปัจจุบันได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์และได้รับรางวัลดีเด่นจากการประกวดสินค้า หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และได้รับรางวัลดีเด่นจากการประกวดสินค้า หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับภาคกลาง โดยมี นางประพาส เรืองกิจ ซึ่งอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 13 หมู่ 1 ต.ภูเขาทอง เป็นหัวหน้ากลุ่ม อาชีพนี้จัดว่าเป็นอาชีพที่ทำรายได้หลักให้แก่ครอบครัวของกลุ่มผู้สานปลาตะเพียน

จากการสำรวจของนักศึกษาโครงการเรียนรู้ร่วมกัน สรรค์สร้างชุมชน ตำบลภูเขาทอง พบว่าในตำบลภูเขาทอง หมู่ที่ 1 มีผู้ประกอบการอาชีพสานปลาตะเพียนโบราณเป็นอาชีพหลักประมาณ 70% โดยมีผู้ประกอบการอาชีพนี้หลายคนสามารถส่งบุตรหลานเรียนจบในระดับที่สูงได้ เป็นที่น่าสังเกตว่าปลาตะเพียนโบราณเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่สร้างขึ้นเฉพาะในหมู่ชาวไทยมุสลิมอายุเฉลี่ย 30- 50 ปี เป็นส่วนใหญ่ที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำเจ้าพระยา เขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เท่านั้น ทั้ง ๆ ที่มีต้นลานและโบราณทั่วทุกภาคของประเทศไทย จึงอาจสันนิษฐานได้ว่าการสานปลาตะเพียนด้วยโบราณเกิดขึ้นที่นี่ และทำสืบต่อกันมาจวบจนปัจจุบัน

ผู้ประกอบการอาชีพสานปลาตะเพียนด้วยโบราณเล่าว่า อาชีพนี้เก่าแก่ทำสืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่น ปู่ ย่า ตา ยาย มากกว่าร้อยปี สันนิษฐานว่าชาวไทยมุสลิมรุ่นเก่าแก่ซึ่งเป็นพวกที่ล่องเรือค้าขายเครื่องเทศอยู่ตามแม่น้ำเจ้าพระยาที่อาศัยอยู่ในเรือและแพ เป็นผู้คิดค้นประดิษฐ์ปลาตะเพียนสานด้วยโบราณขึ้นเป็นครั้งแรกด้วยความรู้สึกผูกพันกับท้องถิ่นนั่นเอง

แต่เดิมชาวไทยรู้จักปลาตะเพียนสานด้วยโบราณในรูปของเล่นสำหรับเด็ก โดยนำมาผูกแขวนไว้เหนือเปลที่เด็กนอน เมื่อเปลแกว่งไปมา ปลาตะเพียนที่แขวนห้อยอยู่ ก็จะแกว่งไกวตามไปด้วยทำให้ดูเหมือนว่าปลาตะเพียนกำลังแหวกว่ายอยู่ในสายน้ำ สร้างความเพลิดเพลินให้แก่เด็ก ทำให้ไม่ร้องไห้โยเย กวนพ่อแม่ โดยสมัยก่อนนั้นปลาตะเพียนโบราณมีขนาดเล็กปัจจุบันตัวประมาณ 2 - 3 นิ้วสีสันก็ไม่สวยงาม มักทาคด้วยสีเหลือหรือสี ๆ หลุดออกง่ายใน 1 พวงมีเพียง 3 - 4

ตัวเมื่อสานเสร็จได้ตัวหนึ่งก็นำมาทาสี ซึ่งทำด้วยวัตถุดตามธรรมชาติ ที่เรียกว่า รงค์ ผสมด้วยน้ำมันวานิช แล้วนำไปเสียบไม้สำหรับแขวนห้อยได้เลย

คนไทยสมัยก่อน มีความเชื่อว่าปลาตะเพียนเป็นสิริมงคล ทำให้เงินทองไหลมาเทมา จึงนิยมนำมาแขวนห้อยตามประตูทางเข้าบ้าน และยังเชื่อว่าการแขวนห้อยปลาตะเพียนไว้เหนือเปลเด็กจะทำให้เด็กมีความขยันหมั่นเพียร อาชีพสานปลาตะเพียนโบราณจึงเกิดขึ้นและสืบทอดต่อกันมา เป็นระยะเวลายาวนาน จนกระทั่งผสมผสานกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยและกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมประจำชาติในที่สุด

ปลาตะเพียนโบราณ ปัจจุบันได้รับการออกแบบปรับปรุงใหม่ให้สวยงามกว่าเดิมมากโดยปลาตะเพียนหนึ่งพวงประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ 6 ส่วน ได้แก่ กระจงม กระจงเกลือก ปีกเป่า ใบโพธิ์ และลูกปลา โดยส่วนสำคัญเหล่านี้มีทั้งใช้สีของโบราณตามธรรมชาติและใช้สีต่าง ๆ มาทาทับลงไป ตลอดจนมีการเขียนลวดลายลงบนตัวปลาเพื่อเพิ่มความสวยงาม แต่ถ้าใช้สีธรรมชาติจะต้องพิถีพิถัน ในการคัดเลือกโบราณที่มีผิวค่อนข้างขาวเรียบ เนียน ไม่มีรอยตำหนิมาสาน และลูกปลาตะเพียนตัวเล็ก ๆ มักมีผู้นิยมนำไปผลิตเป็นของชำร่วยในงานมงคลต่าง ๆ ด้วย

วัตถุดิบ ในการสานปลาตะเพียน คือ โบราณ จะต้องเป็นโบราณอ่อนที่นำมาตากให้แห้งเรียบร้อยแล้วซึ่งไม่มีในท้องถิ่น ผู้สานต้องไปซื้อโบราณมาจากอำเภอบางปะหัน ซึ่งมีราคาที่แตกต่างกันไปตามขนาดดังนี้

1. โบราณใหญ่ ลูกละ 550 บาท
2. โบราณเล็ก ลูกละ 200 บาท

หมายเหตุ : ในแต่ละลูกนั้นจะมีจำนวน 20 มัดและใน 1 มัดประกอบด้วยโบราณจำนวน 50 เส้น แต่ละเส้นมีความยาวประมาณ 70 เซนติเมตร ซึ่งถือว่าเป็นขนาดมาตรฐานของโบราณทั่วไป

ลักษณะของวัตถุดิบ

ลาน เป็นพันธุ์ไม้ที่มีลำต้นเดี่ยว ไม้แตกกอ ต้นตรงและแข็งสูงประมาณ 20-25 เมตร ก้านใบติดกับลำต้นตั้งแต่โคนถึงยอด ตามก้านใบจะมีหนามเล็ก ๆ คล้ายใบเลื่อย ถ้าใบแก่จะงอคล้ายพัด เมื่อต้นแก่มากพอจะออกดอกเป็นช่ออยู่ตรงส่วนยอดของลำต้น ดอกจะกลายเป็นผลร่วงสู่ดินจากจากนั้นต้นก็จะตาย ผลที่ตกลงดินจะงอกออกเป็นต้นอ่อนใหม่ต่อไปโดยใช้เวลาเพาะตัวประมาณ 3 - 4 เดือนขึ้นอยู่ในเมืองร้อน มีชื่อว่าต้นลานซึ่งเป็นต้นไม้ประเภทพืชใบเลี้ยงเดี่ยวตระกูลปาล์ม แต่เดิมต้นลานขึ้นอยู่ทั่วไปในป่าไม้เบญจพรรณขึ้นขึ้นฝนตกมาก ต้นลานเป็นต้นไม้ที่มีอายุยืนยาว แต่ละต้นสามารถอยู่ได้เป็นร้อยปี แต่ปัจจุบันต้นลานร้อยละ 90 ลงไปไปมาก คงมีอยู่ที่ป่าแถบจังหวัดปราจีนบุรีเท่านั้น

ลานมืออยู่ 8 ชนิด แต่ที่พบในประเทศไทยมีเพียง 3 ชนิด คือ

1. ลานวัด (CORYPHA UMBRACULIFERD) หรือลานที่นิยมปลูกตามวัดทั่วไป มีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศศรีลังกา สันนิษฐานว่า อาจจะเข้ามาพร้อมกับศาสนาพุทธในสมัยสุโขทัย
2. ลานขาว หรือลานดำ (CORYPHA LECOMPEI) เป็นลานพันธุ์ดั้งเดิมของไทย ขึ้นอยู่เกือบทุกท้องถิ่น จึงทำให้มีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น ลานดำ ลานขาว ลานพร้อม เป็นต้น
3. ลานพรุ (CORYPHA ELATA) มีถิ่นกำเนิดในเบงกอล พม่า อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และหมู่เกาะแปซิฟิก ลานพรุ พบในประเทศไทยมากทางภาคใต้ซึ่งเป็นลานชนิดที่นำใบอ่อนมาทำหางอวน และสานปลาตะเพียน

ใบลาน นั้นมีความเหนียวและทนทานมาก สมัยก่อนคนไทยนิยมนำใบลานมาใช้มุงหลังคาในบ้าน บางท้องถิ่นนำใบลานมาเผาไฟใช้เป็นยาขับพิษอักเสบ เรียกว่า ขามหานิล ปัจจุบันต้นลานเหลืออยู่เพียงแห่งเดียวเท่านั้นในประเทศไทย จังหวัดปราจีนบุรี บริเวณ บ้านทับลาน บ้านขุนศรี บ้านบุพราหมณ์ บ้านวังมืด อำเภอนาดี ใบลานที่นำมาใช้ในการจักสานต้องเป็นใบลานที่ได้มาจากส่วนยอดและต้องเป็นยอดลานอ่อนที่ยังไม่คลี่ใบ ยอดลานที่ตัดลงมาแล้วจะถูกแยกใบย่อยออกจากกันจากนั้นจึงผ่ายอดลานออกเป็นส่วน ๆ แล้วนำแต่ละส่วนออกมาตากเป็นคู่ ๆ แล้วทอนออกเป็นท่อน ท่อนละ 70 เซนติเมตร จากนั้นนำไปตากแดดเป็นเวลา 3 - 4 วัน เพื่อให้ใบลานแห้งสนิทก่อนนำไปใช้งาน

อุปกรณ์ ในการสานปลาตะเพียนใบลาน ได้แก่

1. ใบลาน
2. เลียด เป็นอุปกรณ์ที่ทำหน้าที่กรีดตัดใบลานให้มีขนาดและเส้นที่ตรงตามความต้องการ
3. สีนํ้ามัน
4. พู่กัน
 - พู่กันปากตัดขนแบน
 - พู่กันปลายมนเบอร์ 3
5. เข็มและด้าย
6. กรรไกรหรือมีด
7. ลวดเข็บกระดาษ

4. ชุมชนการดักปลวกเขาทอง

ชุมชนการดักปลวกเขาทองมีการดักปลอกอยู่หลายครัวเรือน โดยมี นายสม เนื่องบุญมา และนายฮ้วย ณรงค์ เป็นผู้ที่ประกอบการดักปลอกเป็นอาชีพหลัก

วัตถุประสงค์ในการดักปลอกที่สำคัญได้แก่ เส้นด้ายที่มีอยู่ 2 แบบ คือ ด้ายใจ ที่มีลักษณะเป็นด้ายเส้นใหญ่ มีหลายสีมีลักษณะมัน ส่วนแบบที่ 2 เรียกว่า ด้ายยายจี จะมีขนาดของเส้นด้ายเล็ก

กลุ่มชาวบ้านที่ดักปลอก จะดักปลอกได้ประมาณ 50 ผืนต่อวัน ค่อยบ้าน โดยมีแหล่งจำหน่ายปลอกที่สำคัญ คือ อำเภอบางบัวทอง จ.ปทุมธานี รวมทั้ง จ.ขอนแก่น และตามแหล่งท่องเที่ยวใน จ.พระนครศรีอยุธยาโดยทั่วไป

การท่องเที่ยวเพื่อชมชุมชนสานปลวกเขาทอง นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้ชมวิธีการสานปลอกด้วยด้ายสีเชือกและผ้าแล้ว นักท่องเที่ยวยังสามารถชื่นชมวัตถุเขาทองอันเป็นศิลปกรรมที่โดดเด่นมีชื่อเสียงของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งได้มีโอกาสสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราชในคราวเดียวกันอีกด้วย

5. ชุมชนแกะสลักหินหน้าพระตำหนัก

ชุมชนแกะสลักหินหน้าพระตำหนัก เป็นชุมชนที่มีอาชีพแกะสลักหินเป็นส่วนใหญ่มาก่อนแกะสลักหินอยู่บริเวณอนุสาวรีย์พระเจ้าอู่ทอง ต่อมาได้ย้ายมาอยู่ในที่ปัจจุบัน รูปแกะสลักหินส่วนใหญ่จะเป็นพระพุทธรูป เทวรูป ขนาดต่าง ๆ กัน

การแกะสลักหินอาจไม่ใช่อาชีพเก่าแก่ของอยุธยา เมื่อเทียบกับการปั้นหม้อหรือตีเหล็ก แต่ก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลพลอยได้ที่เกิดจากสภาพเมืองที่เต็มไปด้วยโบราณวัตถุสถาน ผสานกับแรงบันดาลใจของคนที่ได้อาศัยคลุกคลีอยู่กับศิลปวัตถุโบราณที่ยังมีอยู่ทั่วไปในราชธานีเดิมแห่งนี้ ฝีมือเชิงช่างของคนยุคหลัง แกะสลักงานศิลปกรรมได้งดงามอ่อนช้อยไม่แพ้ช่างโบราณทีเดียว

ลุงสุนทร โสวาปี ช่างแกะสลักหินได้เล่าให้ฟังถึงความเป็นมาว่า ผู้บุกเบิกงานด้านนี้คือพี่ชายของภรรยา ชื่อ ปราณี เดิมทีเคยช่างปราณีเรียนวิชาแกะสลักไม้และการปั้นจากวิทยาลัยการช่างของอยุธยา เนื่องจากมีบ้านอยู่ใกล้ร้านขายของเก่าแถวอนุสาวรีย์พระเจ้าอู่ทอง เห็นของเก่าของโบราณในร้านอยู่เสมอ ๆ ลองหาหินมาฝึกแกะดูบ้าง ก็ทำได้ไม่ยากนัก เมื่อทางร้านรับซื้อก็เลยได้ยึดเป็นอาชีพ นับจากนั้นมาก็เป็นเวลาร่วม 40 ปีมาแล้ว แม้ว่าบัดนี้ช่างปราณีจะเสียชีวิตไปแล้ว แต่ก็ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้แก่ญาติพี่น้องไว้มาก รวมทั้งลุงสุนทร ผู้นับได้ว่าเป็นช่างที่มีประสบการณ์ช่างของคนหนึ่ง เพราะยึดอาชีพนี้มาได้กว่า 30 ปีแล้ว

“ช่วงแรกๆ เราก็รู้สึกเหมือนกันว่าคนทั่วไปจะคิดว่าเป็นของเก่า ที่จริงเราไม่ได้ต้องการปิดหรอกนะ เราต้องการขายฝีมือ แต่พวกพ่อค้าที่รับสินค้าจากเราไปนั้นแหละที่ปิดเอาไว้เพื่อให้ลูกค้าคิดไปเองว่าของพวกนี้เป็นของเก่า เรื่องนี้เราไม่ได้สนใจ ดั้งหน้าตั้งตามผลิตงานออกมาส่งขายแล้วก็ทำชิ้นใหม่อย่างนี้เรื่อยไป เราจะไปว่าเขาก็ไม่ได้ด้วย ว่าไปเขาก็ไม่เคยยอมรับเขาบอกว่าเขาไม่รู้เรื่อง” ลุงสุนทรบอกถึงความในใจต่อข้อครหาที่อาจมีว่าเป็นคนทำ “ของปลอม”

แม้ว่าผู้ค้าของเก่าจะพยายามปกปิดเพียงใด แต่ความจริงก็ถูกเปิดเผยจนได้

ในตอนแรกคงมีแต่เพียงร้านค้าที่รับงานเท่านั้นที่รู้จักเรา เรามีโอกาสได้เปิดเผยตัวเมื่อไม่นานมานี้ ชาวต่างประเทศคนหนึ่งซึ่งงานของเราไปไม่สามารถเอาของออกนอกประเทศได้ ถูกอัยการช่วยข้อหาเกี่ยวกับการซื้อสมบัติของชาติ เพราะเจ้าหน้าที่คิดว่าเป็นของเก่า ก็เลยต้องมาชี้แจงกันว่า ของชิ้นนี้มาจากที่ใด ช่างเป็นใคร อยู่ที่ไหน ถึงตอนนั้นร้านค้าจะไม่บอกก็ได้แล้ว

หลังจากนั้นมา กลุ่มลูกค้าก็ขยายวงกว้างขึ้น มีทั้งพระสงฆ์ที่มาว่าจ้างให้แกะพระพุทธรูป โรงแรมต่าง ๆ จ้างให้แกะเทวรูป และลูกค้ารายย่อยที่มาว่าจ้างให้แกะรูปต่าง ๆ เพื่อนำไปประดับตกแต่งร้านค้าหรือบ้านเรือน ไม่ว่าจะเป็นสกุลช่างขอม สุโขทัย อยุธยา ฯลฯ หากมีรูปเป็นตัวอย่าง ลุงสุนทรทำได้ทั้งนั้น ผลงานที่ภูมิใจมีอยู่หลายชิ้นด้วยกัน เช่น พระพรหมที่ประดิษฐานอยู่หน้าตลาดเจ้าพรหม และงานซ่อมแซมโบราณวัตถุที่กรมศิลปากรมอบหมายอย่างพระพุทธรูปวัดไชยวัฒนาราม ที่ลุงสุนทรต้องแกะเศียรพระพุทธรูปขึ้นมาใหม่และนำไปประกอบเข้ากับองค์พระแทนของเดิมที่หักพังไป

สนนราคานั้นขึ้นอยู่กับขนาด ความยากง่าย และวัสดุ งานที่แกะด้วยหินทรายจะถูกกว่าหินแกรนิต ถ้าลูกค้าหาหินมาเองก็คิดเฉพาะค่าฝีมือ หินที่ลุงใช้ส่วนใหญ่สั่งมาจากลพบุรี สระบุรี หรือไม่กี่นครราชสีมา

ปัจจุบันลุงสุนทรมีอายุ 58 ปี มีนิवासสถานอยู่ตำบลคลองสระบัว และยังคงผลิตผลงานออกมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีภรรยาและลูกเป็นผู้ช่วย นอกจากนี้ก็มีลูกศิษย์ที่เป็นญาติ ๆ ส่วนป้านางปราณีก็มีลูกสืบทอด รวมแล้วก็มีช่างฝีมือราว 4 - 5 คน

คิดว่าจะทำไปจนกว่าจะทำไม่ไหวนั่นแหละ ลุงกล่าวในที่สุด

6. วัดพุทธโรตวรรัย

วัดพุทธโรตวรรัย เป็นวัดสำคัญวัดหนึ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และมีประวัติการสร้างอันงดงามถึงกับได้รับจารึกไว้ในพงศาวดาร แต่เป็นพระอารามหลวงที่พระมหากษัตริย์ผู้ทรงสร้างมิได้เลือกภูมิสถานในเขตกำแพงพระนครเหมือนวัดอื่น ๆ หากทรงเลือกนอกเขตกำแพงคนละฟากแม่น้ำในบริเวณที่เรียกว่า “ตำบลเวียงเหล็ก” ซึ่งที่ตรงนั้นเดิมเป็นบริเวณที่ประทับของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 อุทุมมรกอนที่จะยกข้ามแม่น้ำไปสร้างพระราชวังใหม่ ที่ตำบล

หนองโสน (บึงพระราม) และเป็นที่ ๆ พระองค์เก็บรักษาไว้เป็นที่ระลึกในการสร้างชาติของพระองค์ จึงทรงสถาปนาพระอารามขึ้นเป็นอนุสรณ์ เมื่อพระองค์ขึ้นครองราชสมบัติได้ 3 ปี คือ พ.ศ. 1896 หรือ จ.ศ. 715 ขนานนามว่า “วัดพุทธไสสวรรคย์” ขึ้นเป็นเกียรติมาจนทุกวันนี้

พระปราสาทองค์ใหญ่มีลักษณะศิลปกรรมแบบขอม ตั้งอยู่กึ่งกลางของอาณาเขตพุทธาวาส ล้อมรอบไปด้วยระเบียงคดรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า คือ กว้าง 54 เมตร ยาว 74 เมตร มีประตูเข้าออกทางด้านทิศตะวันออก 2 ประตู และทางด้านทิศตะวันตก 2 ประตู รอบ ๆ ระเบียงตั้งพระพุทธรูปเรียงรายเป็นระยะ ๆ อยู่ในสภาพบริบูรณ์ดีเกือบทุกองค์ องค์พระปราสาทตั้งอยู่บนฐานไพที ซึ่งมีลักษณะย่อมุมสวยงาม และมีบันไดขึ้นไปสู่แท่นไพที 2 ทาง คือ ด้านตะวันออกและด้านตะวันตก ส่วนด้านเหนือและด้านใต้เป็นมณฑป 2 หลัง มีบันไดขึ้นด้านตะวันออก ภายในมณฑปมีพระประธาน ด้านตะวันออกของฐานไพทีเป็นมุขเด็จ ที่มุขเด็จพระปราสาทมีรูปพระเจ้าอุทุมพรตั้งอยู่ (เดิมเป็นเทวรูป) รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดให้เชิญพระเจ้าอุทุมพรลงมาไว้กรุงเทพฯ โปรดให้หล่อแปลงเสียใหม่เป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องหุ้มด้วยเงินทั้งองค์ประดิษฐานไว้ในหอพระเทพบิดร ส่วนรูปที่เรียกว่าพระเจ้าอุทุมพรปัจจุบันเป็นของหล่อขึ้นใหม่แทนของเดิม ทำเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องยืนอยู่ตรงมุขข้างปราสาท

พระอุโบสถตั้งอยู่ทางด้านตะวันตกของพระปราสาท ยาว 32 เมตร กว้าง 14 เมตร มีประตูเข้าทางด้านตะวันออกสองประตู ทางด้านทิศใต้และทิศเหนือ ด้านข้างพระอุโบสถข้างละ 1 ประตู ภายในประดิษฐานพระประธานรอบบริเวณพระอุโบสถ มีวิหารเล็ก ๆ 3 หลัง และหมู่เจดีย์อีกมาก แต่อยู่ในสภาพที่ชำรุด บริเวณทางเหนือของพระอุโบสถมีหมู่เจดีย์ใหญ่น้อย 5 องค์ และด้านหน้าพระอุโบสถติดกับระเบียง ปราสาทมีเจดีย์ย่อเหลี่ยมตั้งอยู่บนฐานรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสอีก 1 องค์

ค้ำหนักสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ค้ำหนักส่วนนี้อยู่ในสภาพที่ค่อนข้างทรุดโทรม ภายในค้ำหนักมีภาพเขียนสี ฝีมือช่างสมัยกรุงศรีอยุธยา อยู่รอบ ๆ ค้ำหนัก ส่วนใหญ่ภาพลบเลือนตามกาลเวลา แต่อย่างไรก็ตาม ภาพที่ยังเห็นชัด ๆ อยู่ตอนหนึ่งคือตอนที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ไปนมัสการพระพุทธบาทที่ลังกาทวิป ข้างค้ำหนักมีหอรบขัง หมู่กุฏิสงฆ์และศาลาท่าน้ำ

วิหารพระนอนอยู่ทางทิศใต้ กว้าง 9 เมตร ยาว 18 เมตร มีประตูทางด้านตะวันตก 1 ประตู

วิหารเล็ก อยู่ทางด้านหน้าของวิหารพระนอน กว้าง 6 เมตร ยาว 12 เมตร มีประตูเข้าทางด้านเหนือ และด้านใต้ข้างละ 1 ประตู ภายในมีพระประธานและพระอันดับ

วิหารน้อย 2 หลัง ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของวัด ภายในมีพระประธานและพระอันดับ วิหารที่ 1 กว้าง 8 เมตร ยาว 16 เมตร มีประตูอยู่ทางด้านตะวันออก วิหารหลังที่ 2

อยู่ด้านตะวันตกของวิหาร หลังที่ 1 กว้าง 8 เมตร ยาว 10 เมตร มีประตูเข้าทางด้านเหนือ และด้านใต้ ประดิษฐานพระพุทธรูปนั่งประจำ 4 ทิศ

7. วัดพนัญเชิง

วัดพนัญเชิง เป็นวัดที่มีมาแต่โบราณก่อนการสร้างกรุงศรีอยุธยาไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าใครเป็นผู้สร้าง ตามหนังสือพงศาวดารเหนือว่า พระเจ้าสายน้ำผึ้งเป็นผู้สร้างและพระราชทานนามว่า “วัดพระเจ้าพระนางเชิง” ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ กล่าวว่าแรกสถาปนาพระพุทธรูปปางเชิง พ.ศ. 1867 ก่อนพระเจ้าอู่ทองสร้างกรุงศรีอยุธยา 26 ปี เป็นพระพุทธรูปใหญ่หน้าตักกว้าง 14 เมตรเศษ สูง 19 เมตร เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางสมาธิ ในจดหมายเหตุของแอมเฟอร์ เขียนครั้งกรุงศรีอยุธยาว่าพระพุทธรูปองค์นี้เป็นของมอญ ในหนังสือภูมิสถานอยุธยาว่าเป็นของพระเจ้าสามโปเตียน ซึ่งว่าน่าจะเพี้ยนมาจากภาษาจีนว่า ซำปาง แปลว่ารัตนศรี ตามหลักฐานในประวัติศาสตร์ยังค้นไม่พบว่า กษัตริย์อโยธยวงศ์ใดที่มีพระนามว่า สามโปเตียน พระพุทธรูปองค์นี้จีนนับถือมากเรียกว่า ซำปอกง คนไทยเรียกทั่วไปว่า หลวงพ่อโตหรือหลวงพ่อกวนอู

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ปรากฏว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงซ่อมพระพุทธรูปนี้ครั้งหนึ่ง ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระปฐมบรมจักรีวงศ์ ได้ทรงปฏิสังขรณ์และสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินในพระบรมราชวงศ์จักรีอีกหลายองค์ ได้ทรงปฏิสังขรณ์ต่อมาโดยเฉพาะ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้บูรณะใหม่ทั้งองค์ เมื่อปลาย พ.ศ. 2397 แล้วถวายพระนามพระพุทธรูปว่า พระพุทธไตรรัตนนายก ในรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2444 เกิดเพลิงไหม้ผ้าห่มพระเจ้าพนัญเชิง องค์พระซุ้ ดหลายแห่ง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้บูรณะขึ้นใหม่เสร็จเมื่อ พ.ศ. 2445 ราชบัณฑิตยสภาซ่อมแซมเมื่อ พ.ศ. 2472 และ กรมศิลปากร ได้ทำการซ่อมแซมอีกเมื่อ พ.ศ. 2494 พระพุทธรูปนี้เป็นที่นับถือทั้งชาวไทยและชาวจีน ในพงศาวดารกล่าวว่า เมืองกรุงศรีอยุธยาจะเสียแก่พม่าครั้งที่สองนั้น พระพุทธรูปองค์นี้มีน้ำพระเนตรไหลออกมาทั้งสองข้าง ในกลางเดือน 10 มีงานถึงกระเจาดและงานนมัสการประจำปี

8. ชุมชนทำดอกไม้ประดิษฐ์จากต้นโสน

ชุมชนทำดอกไม้ประดิษฐ์จากต้นโสนเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองสวนพลูใกล้กับวัดพนัญเชิง โดยมีคุณสมหมาย มีศรีเมือง เป็นหัวหน้า อบรมภูมิปัญญาทางศิลปะการทำดอกไม้จากต้นโสนทางใต้ ให้เป็นรูปลักษณะของดอกไม้สีสันสวยงามนานาชนิด โดยสินค้าดอกไม้ประดิษฐ์เป็นที่รู้จักแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การทำดอกไม้ประดิษฐ์จากต้นโสนมีกระบวนการที่ซับซ้อนละเอียดในแต่ละขั้นตอน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้าชมอยู่เสมอ รวมทั้งมีดอกไม้ประดิษฐ์ที่สวยงามไว้บริการนักท่องเที่ยวอีกด้วย

บทที่ 5

ศักยภาพของคนและแหล่งท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในการวิจัยเรื่อง “ การวิจัยและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำ
ป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างเป็นระบบและยั่งยืน”
คณะวิจัยได้เสนอส่วนของการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดเส้นทางลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา
ลุ่มแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำมาจัดเป็นเส้นทาง
การท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
เชิงวัฒนธรรม และเชิงศิลปกรรม โดยการศึกษาเอกสาร การสังเกต การลงสำรวจภาคสนาม

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ศักยภาพของคนในสถานที่ท่องเที่ยวที่กำหนดขึ้นตลอดเส้นทาง
การท่องเที่ยว จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการจัดเวทีชุมชน

5.1 ศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยวที่จัดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวตลอดเส้นทาง

การจัดเส้นทางท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะวิจัยได้จัดเส้นทางท่องเที่ยว โดยเน้น
สถานที่ท่องเที่ยวที่มีลักษณะดังนี้

5.1.1 เป็นสถานที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำป่าสัก ในเขตอำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่นักท่องเที่ยวสามารถขึ้นชมสถานที่ท่องเที่ยวหรือ
ใช้เวลาเดินทางไปสถานที่ท่องเที่ยวไม่นานหรือห่างไกลจนเสียเวลากับการท่องเที่ยว โดยสถานที่
ท่องเที่ยวส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวสามารถขึ้นจากเรือโดยสารแล้วเข้าท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว
ได้เลย ได้แก่ชุมชนวัดท่ากาเรือ วัดกษัตราธิราชวรวิหาร เจดีย์ศรีสุริโยทัย ชุมชนसानปลา
ตะเพียนโบราณภูเขาทอง วัดไชยวัฒนาราม วัดพุทธไสยาสน์ วัดพนัญเชิงวรวิหาร ป้อมเพชร และ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทรเกษม

ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องขึ้นจากเรือและนั่งรถเดินทางไปชมหรือไป
ท่องเที่ยว ได้แก่ ชุมชนถักเปलगูเขาทอง และชุมชนทำดอกไม้จากดินโสน ซึ่งทั้งสองชุมชนอยู่ไม่
ห่างไกลลุ่มแม่น้ำมากนัก สามารถเดินทางโดยใช้เวลาไม่เกิน 20 นาที

5.1.2 เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นดินแดนประวัติศาสตร์ ดินแดนวัฒนธรรม และดินแดนที่มีการสร้างสรรค์ศิลปกรรม ตลอดจนเส้นทางท่องเที่ยว โดยสถานที่ท่องเที่ยวที่กำหนดขึ้นมีคุณสมบัติเฉพาะด้านแต่ละด้าน ดังนี้

5.1.2.1 ชุมชนวัดท่าการ้อง

ชุมชนวัดท่าการ้องเป็นชุมชนเก่าแก่ก่อตั้งมาสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี มีวัดท่าการ้องเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นดินแดนประวัติศาสตร์ โดยเป็นที่ตั้งของกองทัพพม่า ที่มีหน้าที่ระดมยิงปืนใหญ่ข้าม แม่น้ำเจ้าพระยามาสู่ฝั่งพระนคร หรือเขตเมืองหลวง ซึ่งมีระยะห่างจากวัดท่าการ้องไม่มากนัก เพียงพอที่กระสุนปืนใหญ่จะสามารถยิงถึงได้ ชุมชนวัดท่าการ้องจึงเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมเก่าแก่ มีความเป็นอยู่แบบชาวไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา ตัวอย่าง มีการทำอาหารการกินแบบโบราณสืบทอดมา เช่น อาหารประเภทปลาตะเพียนคัมเค็มแบบโบราณมีวัฒนธรรมการนับถือพระพุทธศาสนา และศาสนาอิสลามสืบทอดมาช้านาน รวมทั้งเป็นดินแดนศิลปกรรมจากโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่เป็นส่วนสำคัญของวัดท่าการ้อง ได้แก่ ศิลปะประเภทสถาปัตยกรรมที่มีรูปแบบเป็นพระอุโบสถแบบเก่า ศิลปกรรมสมัยอยุธยาทั้งการก่อสร้างเครื่องบน อันประกอบไปด้วย ซ่อฟ้า บราลี หน้าชั้น ใบระกา สำหรับยวงผึ้ง บัวหัวเสา ชุ่มประตุนหน้าต่าง ศิลปกรรมประเภทสถาปัตยกรรมประเภทพระเจดีย์ ที่เป็นศิลปะสมัยอยุธยา รวมทั้งศิลปะประเภทประติมากรรมที่เป็นพระพุทธรูปที่มีพระพักตร์ยิ้มเป็นพิเศษกว่าพระพุทธรูปในวัดอื่น ๆ นอกจากนั้นวัดท่าการ้องยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมเสริมเช่น การให้อาหารปลาที่แพหน้าของวัด รวมทั้งเป็นวัดที่มีภูมิทัศน์สวยงามร่มรื่น เป็นต้น

5.1.2.2 ชุมชนวัดกษัตราธิราชวรวิหาร

ชุมชนวัดกษัตราธิราชวรวิหารเป็นชุมชนที่อยู่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยา นักท่องเที่ยวสามารถขึ้นจากเรือเพื่อท่องเที่ยวโดยใช้ท่าเรือของวัดได้ ภายในวัดเป็นสถานที่ที่มีประวัติความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ โดยเป็นวัดเก่ากรุงศรีอยุธยา ชุมชนมีวัดเป็นวัฒนธรรมความเชื่อด้านศาสนา มีศิลปกรรมเก่าแก่มากมาย ได้แก่ สถาปัตยกรรมประเภทพระปรางค์ พระเจดีย์ พระอุโบสถ พระวิหารมีประติมากรรมทั้งพระพุทธรูปและรูปหล่อ รวมทั้งมีจิตรกรรมฝาผนัง ที่วิจิตรงดงามในรูปลักษณะของศิลปกรรมไทยที่หาชมได้ไม่ง่ายนักในยุคสมัยปัจจุบัน

5.1.2.3 พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย

พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่นักท่องเที่ยวทางเรือสามารถจอดเรือชมคุณค่าทางความงามของพระเจดีย์โดยไม่ต้องขึ้นจากเรือ รวมทั้งสามารถขึ้นจากเรือและเดินขึ้นไปชมพระเจดีย์ ในระยะใกล้ ๆ ก็สมารถทำได้ ในส่วนของประวัติศาสตร์ความเป็นมานั้น พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย เป็นพระเจดีย์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและเลื่องลือของคนไทย

ในพระวีรกรรมอันแกร่งกล้าของพระศรีสุริโยทัยวีรกษัตริย์ในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ครั้นกรุงศรีอยุธยา ที่มีพระทัยเด็ดเดี่ยวกล้าหาญและหาญกล้าเข้าสู้รบ รอนรานกับอริราชศัตรู จนถึงกับต้องเสียพระชนม์ชีพ สำหรับในด้านศิลปกรรมนั้น พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย มีลักษณะคุณค่าทางสุนทรียภาพ ด้วยรูปทรงเจดีย์เหลี่ยมทรงระฆังที่สวยงามในทุก ๆ มุมมอง

5.1.2.4 ชุมชนसानปลาตะเพียนโบราณภูเขาทอง

ชุมชนसानปลาตะเพียนโบราณภูเขาทอง เป็นชุมชนที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยนักท่องเที่ยวสามารถขึ้นจากเรือและเดินเข้าไปชมได้ โดยชุมชนसानปลาตะเพียนโบราณได้สืบสานอาชีพศิลปหัตถกรรม การสานปลาตะเพียนโบราณมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา โดยมีวัฒนธรรมเกี่ยวกับความเชื่อที่ว่า ปลาตะเพียนเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งมงคล เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์คนไทยสมัยโบราณนิยมใช้ปลาตะเพียนโบราณแขวนไว้เหนือเปลที่ใช้ก่อบุญเด็กให้นอน โดยเชื่อว่าจะเกิดสิริมงคลกับเด็ก และในส่วนของศิลปกรรมนั้น ปลาตะเพียนเป็นภูมิปัญญาทางศิลปกรรมของชาวบ้าน ที่รู้จักใช้วัสดุมาสร้างสรรค์แทนรูปลักษณะของปลา ในลักษณะขนาดและสีสันต่าง ๆ ที่วิจิตรสวยงาม ทั้งในลวดลาย รูปร่าง รูปทรง รวมทั้งลวดลายที่พลิ้วไหวแลดูระยิบระยับงามจับตายิ่งนัก โดยเป็นสินค้าที่สามารถมัดใจหรือครองใจนักท่องเที่ยวโดยตลอดระยะเวลายาวนาน คราบจนปัจจุบัน

5.1.2.5 ชุมชนแกะสลักหินหน้าพระตำหนัก

ชุมชนแกะสลักหินหน้าพระตำหนักเป็นชุมชนที่อยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางจากริมแม่น้ำไปไม่ไกลมากนัก ใช้เวลาในการเดินทางไม่เกิน 5 นาที ในส่วนประวัติศาสตร์ของชุมชนแกะสลักหินนั้น ผลงานแกะสลักหินได้สร้างสรรค์สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน และเป็นผลงานประเภทศิลปกรรมที่กระทำสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ในส่วนของคุณค่าทางสุนทรียภาพนั้น ผลงานของชุมชนแกะสลักหินสามารถนำเสนอคุณค่าทางความงามที่หลากหลายลวดลาย ในวัสดุที่เป็นหิน ในรูปร่างรูปทรงที่แตกต่างและดูละลานตา รวมทั้งนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับทักษะและกระบวนการงาน แกะสลักที่น่าสนใจจากศิลปินผู้สร้างสรรค์ที่บรรจงแกะสลักให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมในทุก ๆ วัน

5.1.2.6 วัดไชยวัฒนาราม

วัดไชยวัฒนาราม เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยนักท่องเที่ยวสามารถนั่งเรือชมความงามของศิลปกรรมจากเรือได้ หรือจะเดินทางทางรถยนต์ เข้าชมวัดไชยวัฒนารามได้ โดยใช้เวลาในการเดินทางไม่เกิน 20 นาที ในส่วนประวัติศาสตร์ของวัดไชยวัฒนารามนั้น วัดไชยวัฒนาราม เป็นวัดเก่าแก่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เป็นวัดที่ฝังพระศพของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ หรือเจ้าฟ้ากุ้ง กวีเอกสมัยกรุงศรีอยุธยา รวมทั้งเป็นวัดที่มีศิลปกรรม ประเภท

สถาปัตยกรรม ที่มีรูปลักษณะเป็นพระปรารักษ์ พระเจดีย์ทรงปรารักษ์ รวมทั้งมีประติมากรรมประเภท พระพุทธรูป และลวดลายปูนปั้นที่วิจิตรสวยงาม ไว้รอรับนักท่องเที่ยวอีกด้วย

5.1.2.7 วัดพุทธไสสวรรคย์

วัดพุทธไสสวรรคย์ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ที่นักท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำ สามารถชื่นชมความงามของวัดจากเรือหรือขึ้นชมวัดบริเวณท่าน้ำของวัดได้ โดยวัดพุทธไสสวรรคย์มี ประวัติศาสตร์ ความเป็นมายาวนาน ครั้งกรุงศรีอยุธยา โดยวัดพุทธไสสวรรคย์ สร้างขึ้นก่อน สถาปนากรุงศรีอยุธยา ในปี พ.ศ. 1876 ตรงบริเวณที่ประทับของพระเจ้าอู่ทอง หรือที่เรียกว่า “เวียงเหล็ก” ศิลปกรรมภายในวัดพุทธไสสวรรคย์ มีทั้งพระปรารักษ์อันเป็นพระมหาธาตุเจดีย์สมัยกรุง ศรีอยุธยา รวมทั้งมีจิตรกรรมฝาผนังฝีมือช่างหลวงสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นภาพเล่าเรื่องราวการเดินทางไปลังกาของพระพุทธโฆษะและเรื่องไตรภูมิ อีกด้วย

5.1.2.8 วัดพนัญเชิงวรวิหาร

วัดพนัญเชิงวรวิหาร เป็นวัดที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำป่าสัก ตรงข้ามเกาะเมืองทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน โดยสันนิษฐานว่า เป็นวัดที่สร้างขึ้นก่อนการ สถาปนากรุงศรีอยุธยา ศิลปกรรมที่สำคัญได้แก่ ประติมากรรม พระพุทธรูปขนาดใหญ่ ที่เรียกว่า “พระเจ้าพนัญเชิง” หรือ “หลวงพ่อดุ” โดยมีขนาดหน้าตักกว้าง 20.17 เมตรสูงจากปลายพระ ชงฆ์ถึงพระรัศมี 19 เมตร ลงรักปิดทองฝีมือการปั้นงดงามเป็นอย่างยิ่ง

5.1.2.9 ชุมชนการทำดอกไม้จากต้นโสน

ชุมชนการทำดอกไม้จากต้นโสน เป็นชุมชนที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำป่าสัก ใกล้วัดพนัญเชิง นักท่องเที่ยวสามารถใช้เวลาเดินทางไม่เกิน 10 นาที ศิลปกรรมที่สำคัญของชุมชนก็คือ การทำดอกไม้จากต้นโสนทางใต้ ที่มีหลากหลายชนิด หลากสี สัน รูปทรงสวยงาม เป็นที่เลื่องลือทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยมีสมาชิกกลุ่มอยู่ 30 คน มีคุณสมบัติ มีศรีเมือง เป็นประธาน กลุ่มและเป็นผู้ฝึกสอน และสร้างสรรค์

5.1.2.10 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทรเกษม

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทรเกษมเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ริมแม่น้ำป่าสัก โดย นักท่องเที่ยวสามารถขึ้นจากเรือ เดินข้ามถนน เข้าสู่ประตูพิพิธภัณฑสถานได้เลย พิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติจันทรเกษม มีประวัติความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ยาวนาน โดยแต่เดิมเป็นพระราชวังที่ ประทับของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นวังหน้าสมัยกรุงศรีอยุธยา ในส่วนศิลปกรรมนั้น มีทั้ง ศิลปกรรมที่เป็นสถาปัตยกรรม ประเภทพระตำหนักที่ประทับ รวมทั้งศิลปวัตถุมากมายที่จัดแสดง ให้นักท่องเที่ยวได้ชม

5.2 ศักยภาพของคนในสถานที่ท่องเที่ยวที่กำหนดขึ้น ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว นั้น มีลักษณะโดดเด่นด้านศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยว ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงศักยภาพของคนในสถานที่ท่องเที่ยว

ลำดับที่	สถานที่ท่องเที่ยว	รายละเอียดศักยภาพของคน
1.	ชุมชนวัดท่าการ้อง	<p>1. คนในชุมชนมีความรักสามัคคีกลมเกลียว ร่วมกันบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบโดยมีพระภิกษุ เจ้าอาวาสวัดท่าการ้องเป็นผู้นำ</p> <p>2. คนในชุมชนมีความรู้ ความสามารถเชิงปฏิบัติการ ด้านการประชาสัมพันธ์ การเชิญชวนนักท่องเที่ยว การจัดระเบียบ การขายอาหาร การจอดรถ การไหว้พระ การให้อาหารปลาทำน้ำ</p>
2.	วัดกษัตราธิราชวรวิหาร	<p>1. ชุมชน คณะกรรมการวัด เจ้าหน้าที่พระสงฆ์ ร่วมมือกันบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดอย่างมีระบบมีระเบียบ ทั้งกิจกรรมการทำบุญไหว้พระ สถานที่ปล่อยปลา การชมศิลปกรรม การจอดรถ การเช่าซื้อวัดอุมงคล</p>
3.	ชุมชนसानปลาตะเพียนโบราณภูเขาทอง	<p>1. ชุมชนมีเอกลักษณ์โดดเด่นทางทักษะศิลปหัตถกรรม การสานปลาตะเพียนด้วยโบราณดั้งคูดนักท่องเที่ยวให้เกิดความสนใจ จากการสาธิตการสานปลาตะเพียนโบราณในทุก ๆ ขั้นตอน รวมทั้งการซื้อปลาตะเพียนที่ชื่นชอบในราคาไม่แพง แต่ได้สินค้ามีคุณค่า</p>

ลำดับที่	สถานที่ท่องเที่ยว	รายละเอียดศักยภาพของคน
4.	ชุมชนแกะสลักหินหน้าพระตำหนัก	1. ชุมชนมีทักษะศิลปะการแกะสลักหินที่เป็นสิ่งโดดเด่นทั้งผลงานการแกะสลักหินขนาดต่าง ๆ และการแกะสลักหินให้นักท่องเที่ยวได้ชมในทุก ๆ ชั้นตอน รวมทั้งนักท่องเที่ยวสามารถซื้อผลงานหินและสลักได้อีกด้วย
5.	ชุมชนทำดอกไม้จากต้นโสน	1. ชุมชนมีการสร้างสรรค์ดอกไม้ประดิษฐ์จากต้นโสนทางไถ่ที่มีกรรมวิธีละเอียด ซับซ้อน ตั้งแต่การเตรียมวัสดุ การตัดเจียน การย้อมสี รวมทั้งการจัดรูปทรงของดอกไม้ ทั้งกลีบ เกสร ใบ กิ่งก้าน และรวมเป็นช่อให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นตาชื่นใจและซื้อสินค้าได้
6.	วัดพุทธโรศวรย์	1. ชุมชนวัดพุทธโรศวรย์ อันได้แก่ คณะกรรมการวัด พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่คณงานของวัด เป็นชุมชนที่มีความชำนาญการท่องเที่ยว มีประสบการณ์ทางการดูแลการต้อนรับนักท่องเที่ยวมาโดยตลอด สามารถแนะนำ นำชม และให้บริการความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างดียิ่ง
7.	วัดพนัญเชิงวรวิหาร	1. ชุมชนวัดพนัญเชิง ตั้งแต่พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่ คณะกรรมการวัดต่างมีประสบการณ์ด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยวมาโดยตลอด สามารถบริหารจัดการ การท่องเที่ยวได้อย่างสมบูรณ์

ในส่วนของสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้แก่ วัดไชยวัฒนาราม เจดีย์พระศรีสุริโยทัย และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทระเกษมนั้น ศักยภาพของคน อันได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ดูแล ต่างมีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ปัญหาการจัดการท่องเที่ยวจึงไม่มี โดยนักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวได้ตามกำหนดการ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น วัดปิดเปิด เวลา เข้าชม เวลาปิด รวมทั้งการเป็นมัคคุเทศก์ ให้คำแนะนำ เป็นต้น

จากการศึกษาบริบทพื้นที่ของสถานที่ท่องเที่ยวโดยละเอียด พบว่า สถานที่ท่องเที่ยวบางสถานที่ที่มีจุดแข็งโดดเด่นที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะจุดแข็งที่นักท่องเที่ยวโดยทั่วไปให้ความสนใจและอยากมาท่องเที่ยว นั่นคือ จุดแข็งด้านศิลปกรรมของวัดกษัตราธิราชวรวิหาร ซึ่งมีความหลากหลายของศิลปกรรมที่น่าสนใจทั้งประเภท รูปลักษณะ และคุณค่าทางสุนทรียภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับศิลปกรรมของวัดกษัตราธิราชวรวิหาร

ลำดับที่	สถานที่ท่องเที่ยว	รายละเอียดศักยภาพของคน
1.	จิตรกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - จิตรกรรมลายพุ่มข้าวบิณฑ์ บริเวณเสาไม้สักกลม รวม 16 ต้น ภายในศาลาการเปรียญปิดทองล่องชาด - จิตรกรรมเพดานลายดาวล้อมเดือน บริเวณเพดานศาลาการเปรียญ - จิตรกรรมฝาผนังภาพพุทธประวัติ ในปฐมสมโพธิกถา และภาพในทศชาติชาดก รวม 4 ด้าน โดยฝีมือช่างเขียนไม่ปรากฏนามครูช่างเขียน ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ซ่อมแซม
2.	ปฏิมากรรมและประติมากรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ประติมากรรม พระพุทธกษัตราธิราช พระประธานภายในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นนั่งขัดสมาธิราบปางมารวิชัย ศิลปะสมัยอยุธยา

ลำดับที่	สถานที่ท่องเที่ยว	รายละเอียดศักยภาพของคน
2.	ปฏิมากรรมและประติมากรรม (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> - ประติมากรรม พระพุทธรูปปูนปั้นนั่งสมาธิราบปางมารวิชัย รอบพระประธาน 6 องค์ - ประติมากรรม แท่นไพฑูริ และฐานชุกชี มีปูนปั้นเป็นรูปผ้าทิพย์ปิดทอง รองรับรัตนบัลลังค์ ประกอบด้วยครุฑชุกชุนาค เรียงรายรอบ 2 ชั้น - พระพุทธรูปปฏิมาประธาน ในพระวิหาร หลังเหนือเป็นพระพุทธรูปยืน ปางถวายเนตร 1 องค์ ปางประทานพร 1 องค์ - พระพุทธรูปปฏิมาประธานในพระวิหาร หลังใต้เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ - พระพุทธรูปปูนปั้นปางปาเลไลยก์ มีพระเจดีย์ปูนปั้นประดับ 2 ข้าง ประดิษฐานอยู่ในซุ้มมุขเด็จหลังพระอุโบสถ - พระพุทธรูปหล่อปางลีลา สูง 5 ศอก ประดิษฐานอยู่หน้าพระอุโบสถ - พระพุทธรูปประจำศาลาการเปรียญ - พระพุทธรูปประจำวิหารน้อย - พระพุทธรูปปางมารวิชัย สมัยสุโขทัย หน้าตัก 9 นิ้วครึ่ง สูง 1 ศอกเศษ ประดิษฐานในพระเจดีย์หลังวิหารด้านใต้

ลำดับที่	สถานที่ท่องเที่ยว	รายละเอียดศักยภาพของคน
3.	สถาปัตยกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - สถาปัตยกรรมประเภทพระปราสาทสูง 22 เมตร 60 เซนติเมตร จอมโมลีประดับล่ำกู่ชั้น (สลัดโค) ติดฝักเพกาสำริด 12 กิ่ง ภายในซุ้มจตุรทิศขององค์ปราสาทเป็นผนังอุคมีพระเจดีย์ปูนปั้นประดิษฐานอยู่ซุ้มละ 1 องค์ - พระเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง หลังวิหารคูหน้าพระอุโบสถ สูงใหญ่เท่ากัน 4 องค์ - พระเจดีย์เหลี่ยมขนาดย่อม มีครุฑยุคขนาดแบกเชิง 1 องค์ - พระปราสาทขนาดเล็ก ภายในซุ้มจตุรทิศประดับเจดีย์ลักษณะคล้ายปราสาทขนาดใหญ่ 1 องค์ พระปราสาทเล็กหน้าพระอุโบสถ 1 องค์ - พระอุโบสถยาว 46 เมตร กว้าง 22 เมตร มีห้อง 9 ห้อง ด้านหลังเป็นมุขเล็ก มีประตูด้านหน้าและด้านหลัง ด้านละ 2 ประตู ด้านหน้าก่อเป็นแท่นใหญ่ ตั้งซุ้มนุชบก บัญชร (หน้าต่างนุชบก) ผนังเฉลียง ด้านหน้าติดแผ่นศิลาลงยันต์ 2 แผ่น ที่มุขเด็จด้านหลังก่อเป็นซุ้มกันห้อง ประดิษฐานพระพุทธรูปปางเลไลย์ 1 องค์ หน้าบันทั้งสองด้าน สลักลายดอกไม้ปิดทองประดับกระจกกระหว่างเสาภายนอกมีสาหร่ายรวงผึ้ง หลังคาซ้อนเป็นสองชั้น มุงด้วยกระเบื้องกาบุดินเผาแบบโบราณ ราชคามีเทพพนมช่อฟ้า หางหงส์ลายอง และคันทวยปิดทองประดับกระจก

ลำดับที่	สถานที่ท่องเที่ยว	รายละเอียดศักยภาพของคน
3.	สถาปัตยกรรม (ต่อ)	<p>พื้นที่ภายในปูด้วยหินอ่อนจากอิตาลี เสาก่อเป็นรูปกลมมีบัวหงายที่ปลายเสาเป็นสองแถว ๆ ละ 6 ต้น ทุกต้นทาศด้วยสีแดงหรือสีขาว เพดานล่องชาด เขียนลายราชวัติดอกกลมประดับดวงดาวและสลักเป็นดาวล้อมเดือน ชื่อเขียนลายกรวยเชิงแกะลายดอกจันทร์ระบายรอบสลักลายลูกฟูก้ามปูประดับดวงดาวเพดานเกลี้ยงล่องชาดเขียนลายพุ่มข้าวบิณฑ์ใบเทศปิดทองเงาผนังเป็นช่อง ๆ แทนหน้าต่างลานรอบพระอุโบสถ มีใบเสมาคู่ 8 คู่ ตั้งอยู่บนฐานก่อหน้าสิงห์ ภายในกำแพงแล้ว เป็นพระอุโบสถที่มีสถาปัตยกรรม รูปทรงเหมือนกับพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อ่าเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ศิลปกรรมอยุธยา</p> <p>- พระวิหารคู่ หน้าพระอุโบสถ 2 หลังยาว 13 เมตร 50 เซนติเมตร กว้าง 6 เมตร ทั้ง 2 พระวิหาร เป็นมุขลด 3 ชั้น ด้านหน้าทำเป็นประตูซุ้มยอดมณฑป หน้าชั้นพระวิหารหลังเหนือสลักลายกนกเป็นรูปพระนารายณ์ทรงครุฑ หน้าบันพระวิหารหลังได้สลักเป็นภาพพราหมณ์ อาลัมพายนกำลังจับพญานาคภูริทัตต์ ในภูริทัตตชาดก หน้าบันด้านหลังประดับด้วยขามกระเบื้องแบบจีน ซ่อฟ้า ลายอง หางหงส์ และกันทวยปิดทองประดับกระจก มุงด้วยกระเบื้องเคลือบสีเหลือง</p>

ลำดับที่	สถานที่ท่องเที่ยว	รายละเอียดศักยภาพของคน
3.	สถาปัตยกรรม (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> - วิหารน้อย มุมกำแพงแก้วพระอุโบสถ ด้านตะวันออก และด้านตะวันตก 2 หลัง - ศาลาราย หน้าพระอุโบสถ มีช่อฟ้า ใบระกา หลังคามุงกระเบื้องไทย 2 หลัง - ศาลาการเปรียญ 1 หลัง ยาว 42 เมตร กว้าง 24 เมตร ก่อเป็นตึก 9 ห้องมีมุขซ้อน หลังคามุงกระเบื้องเคลือบสีเหลืองช่อฟ้า หางหงส์ ลายของปิดทองประดับกระจก หน้าบันด้านตะวันออก และด้านตะวันตก สลักลายดอกไม้ ระหว่างเสามีสาหร่าย รวงผึ้ง พื้นภายในปูด้วยไม้สัก และใช้เสา ไม้สักกลม 16 ต้น ทุก ๆ ต้นลงรักเขียน ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ปิดทองเพดานล่องชาด เขียนลายดาวล้อมเดือน แขนงโคมแก้ว ระย้า ผั่งเขียนภาพพุทธประวัติในปฐม สมโพธิกถา และภาพในทศชาติชาดก ตลอด 4 ด้าน ไม่ปรากฏนามช่างเขียน - ศาลาตรีมุข 1 หลัง ยาว 42 เมตร เท่า ศาลาการเปรียญกว้าง 6 เมตร ก่อเป็นตึก ชั้นเดียวไม่มีผนัง ไม่มีช่อฟ้าใบระกา แวะ คันทวยปิดทองประดับกระจก หลังคามุง ด้วยกระเบื้องเคลือบสีเหลือง หน้าบันทั้ง สามด้าน จำหลักเป็นตราพระราชลัญจกร ในรัชกาลที่ 5 - ศาลาสักกั ด้านเหนือและด้านใต้ 2 หลัง ยาว 24 เมตร เท่าด้านกว้างของศาลาการ เปรียญ ก่ออิฐถือปูนมี 4 ห้อง เสาลงรัก เขียนลายพุ่มข้าวบิณฑ์ปิดทอง

ลำดับที่	สถานที่ท่องเที่ยว	รายละเอียดศักยภาพของคน
3.	สถาปัตยกรรม (ต่อ)	<p>เพดานล่องชาด เขียนลายดาวล้อมเดือน มีช่อฟ้า ใบระกา หลังคามุง กระเบื้องไทย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ศาลาที่พัก ด้านหลังยาว 24 เมตร ทำศาลาการเปรียญกว้าง 8 เมตร มี 9 ห้อง มีช่อฟ้าใบระกา หลังคามุงกระเบื้องไทย - หอประชุมหรือหอสวดมนต์ เป็นตึก 2 ชั้น กว้าง 24 เมตร ยาว 30 เมตร มีประตูหน้าต่าง มีช่อฟ้า ใบระกาหลังคามุงด้วยกระเบื้องไทย

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยและพัฒนาศักยภาพเส้นทางการท่องเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา กลุ่มแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา อย่างเป็นระบบและยั่งยืน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. วัดท่าการ้อง

วัดท่าการ้อง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ที่มีความพร้อมในศักยภาพการท่องเที่ยวทั้งด้านประวัติศาสตร์อันเป็นวัดเก่าสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเป็นวัดที่พม่าได้ตั้งปืนใหญ่ยิงข้ามฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาสู่ฝั่งพระนคร ส่วนด้านศิลปกรรมเป็นวัดที่มีสถาปัตยกรรมลักษณะพระอุโบสถ พระเจดีย์ มีประติมากรรมพระพุทธรูปภายในพระอุโบสถที่สง่างาม รวมทั้งประติมากรรมอื่น ๆ อันได้แก่รูปเคารพปูนปั้น พระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป

ในส่วนของสุนทรียทัศน์ วัดท่าการ้องมีภูมิทัศน์ที่สวยงามโดยมีศาสนสถานเชื่อมติดกับแพท่าน้ำ ใ้ภาพที่สวยงามในมุมมองทั้งทางบกและทางกลุ่มแม่น้ำ

ศักยภาพของชุมชน รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องกับวัดอันได้แก่ พระสงฆ์ ชรราวาส กรรมการวัด มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการพัฒนาวัดให้มีจุดเด่นเป็นที่เลื่องลือ คือ วัดที่มีห้องน้ำสะอาด กลิ่นหอม และติดตั้งเครื่องปรับอากาศ มีอาหารไว้คอยบริการนักท่องเที่ยว รวมทั้งมีที่จอดรถที่สะดวกสบาย และมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการติดตั้งป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่เป็นระยะเพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยวรอบ ๆ บริเวณวัด

2. วัดกษัตราธิราชวรวิหาร

วัดกษัตราธิราชวรวิหาร เป็นสถานที่ท่องเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีความโดดเด่นทางด้านภูมิสถาปัตยกรรมที่สวยงามเป็นหมู่สถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนาขนาดใหญ่ที่สวยงามตระการตาทั้งรูปทรงและสีสันทัน ที่สัมพันธ์กับเรื่องราวเนื้อหาของพระพุทธศาสนา

ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัดกษัตราธิราชวรวิหารเป็นวัดเก่าแก่ครั้งกรุงศรีอยุธยา มีการปฏิสังขรณ์สืบต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์หลายครั้ง

สำหรับการท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรม วัดกษัตราธิราชวรวิหารมีศิลปกรรมทั้งสถาปัตยกรรมประเภทพระปรางค์ พระเจดีย์ พระอุโบสถและพระวิหาร มีประติมากรรมประเภทพระพุทธรูป รูปเคารพ รวมทั้งมีจิตรกรรมฝาผนังที่วิจิตรสวยงาม ไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยว

วัดกษัตราธิราชวรวิหารมีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งด้านการให้ความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา คือ การไหว้พระ การชมศิลปกรรม การให้

อาหารปลา บริเวณทำน่าน้ำวัด มีที่จอดรถเพียงพอ และมีความสะอาดของวัดเป็นที่โดดเด่นในทุก ๆ สถานที่

3. พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย

พระเจดีย์พระศรีสุริโยทัย เป็นสถาปัตยกรรมประเภทอุโมงค์ไม้สิบสอง ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งพระนคร ที่นักท่องเที่ยวสามารถชื่นชมความงามที่วิจิตรบรรจงโดดเด่นเป็นสง่าได้จากการนั่งชมในเรือ รวมทั้งชื่นชมภูมิทัศน์ของพระเจดีย์ศรีสุริโยทัยทางบกที่มีความสะดวกสบาย

ในส่วนของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย มีประวัติความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่โดดเด่นมีชื่อเสียงเป็นพระเจดีย์ที่สร้างขึ้นเพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระศรีสุริโยทัย วีรกษัตริย์ที่มีพระทัยกล้าหาญเด็ดเดี่ยวครั้งการทำสงครามกับพม่าข้าศึก

4. ชุมชนसानปลาตะเพียนโบราณภูเขาทอง

ชุมชนसानปลาตะเพียนโบราณภูเขาทอง เป็นชุมชนที่มีกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง เป็นเอกลักษณ์ของอยุธยา คือ การसानปลาตะเพียนโบราณที่มีลิลาสวยงามพลิ้วไหว หลากสีสันทและขนาด

การท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรมนักท่องเที่ยวจะได้ประสบการณ์ทางสุนทรียะของงานเชิงช่างหัตถกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวอยุธยาที่ได้รับการอนุรักษ์และสืบสานต่อ ๆ กันมาอย่างน่าชื่นชม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวจะได้รับรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมแบบเชื่อเกี่ยวกับการใช้ปลาตะเพียนโบราณ แสดงถึงสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ของอาหารการกินของท้องถิ่นอยุธยา และความเป็นสิริมงคลของบ้านและชุมชน

การท่องเที่ยวชมชุมชนการसानปลาตะเพียนโบราณภูเขาทองมีความสะดวกในการท่องเที่ยวทางบก ส่วนทางน้ำยังไม่มีความสะดวกมากนัก เนื่องจากยังขาดท่าเทียบเรือหน้าชุมชนที่จะให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการชื่นชมการसानปลาตะเพียนโบราณ อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวสามารถชื่นชมชุมชนได้จากการใช้ท่าเทียบเรืออื่น ๆ ที่อยู่ใกล้กัน

5. ชุมชนถักเปलगูเขาทอง

ชุมชนถักเปलगูเขาทอง เป็นชุมชนที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงศิลปหัตถกรรมที่แสดงการถักเปलगูด้วยด้ายสีหลากหลายสี และลวดลายที่สวยงาม เพียงแต่ชุมชนจะอยู่ไกลขึ้นไปจากแม่น้ำ นักท่องเที่ยวต้องเสียเวลาเดินทาง อย่างไรก็ตามในระหว่างเส้นทางไปสู่ชุมชนถักเปलगูเขาทอง นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรม จากผลงานศิลปกรรมที่โดดเด่นมีชื่อเสียงถึง 2 สถานที่ ได้แก่ พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่สง่างาม และงดีย์ภูเขาทองที่มีชื่อเสียงในแผ่นดินอยุธยา

6. ชุมชนแกะสลักหินหน้าพระตำหนัก

ชุมชนแกะสลักหินหน้าพระตำหนัก เป็นชุมชนที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่นักท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรม สามารถชมกระบวนการสร้างสรรค์การแกะสลักหินที่วิถีตรงตามโบราณคดีต่าง ๆ โดยสามารถชมวิธีการแกะสลักหินของช่างแกะสลักฝีมือดีตลอดเวลาในด้านความสะดวกของการเดินทางนั้น ชุมชนแกะสลักหินหน้าพระตำหนัก อยู่ติดถนนใหญ่ สะดวกต่อการสัญจร

การแกะสลักหินเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ต้องอาศัยการใช้เวลาช่างผู้แกะสลักต้องเป็นคนใจเย็น มีสมาธิ มีทักษะ มีความอดทน ซึ่งภาพดังกล่าวจะเป็นภาพที่น่าประทับใจแก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่งซึ่งเป็นภาพที่หาดูไม่มากนัก

7. วัดไชยวัฒนาราม

วัดไชยวัฒนารามเป็นวัดที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นพิเศษด้วย ศิลปกรรมประเภทพระปราสาท และพระเจดีย์ทรงปราสาทที่เรียงรายรอบปราสาทพระประธาน ซึ่งนักท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรมจะได้พบเห็นสุนทรียทัศน์ที่สวยงามตระการตาทั้งการชมทางเรือและการเข้าชมทางบก

ส่วนการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์นั้น วัดไชยวัฒนาราม เป็นวัดที่มีคามสำคัญทางประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นอย่างยิ่งโดยเป็นวัดที่พระเจ้าปราสาททองกษัตริย์กรุงศรีอยุธยา องค์ที่ 24 (พ.ศ. 2173-2198) โปรดให้สร้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2173 และเป็นวัดที่ฝังพระศพของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ (เจ้าฟ้ากุ้ง) กวีเอกสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ซึ่งต่อมพระราชอาญาโบบจนสิ้นพระชนม์ ในรัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ

การท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมภายในบริเวณวัดได้ทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.30-16.30 น. โดยค่าเข้าชม ชาวไทย 10 บาท ชาวต่างประเทศ 30 บาท

8. วัดพุทไธสวรรย์

วัดพุทไธสวรรย์ เป็นวัดที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงข้ามเกาะเมือง การท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรมในวัดพุทไธสวรรย์เป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถชื่นชมศิลปกรรมได้อย่างหลากหลาย ทั้งศิลปกรรมประเภทสถาปัตยกรรมที่มีทั้งพระปรางค์พระอุโบสถ พระตำหนัก ศิลปะประเภทประติมากรรมที่มีประติมากรรมรูปเคารพและศิลปะประเภทจิตรกรรมฝาผนังที่สวยงาม

ส่วนการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์นั้น นักท่องเที่ยวจะได้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของวัดพุทไธสวรรย์ โดยเป็นวัดที่สร้างขึ้นบริเวณตำหนักที่ประทับเดิมของสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่ทอง ที่เรียกว่า “ค่านักเวียงเหล็กหรือเวียงเล็ก” หลังจากพระองค์ไปสร้างพระตำหนักใหม่ที่ตำบลหนองโสน (บึงพระราม) จึงสถาปนาสถานที่ดังกล่าวขึ้นเป็นวัดพุทไธสวรรย์ในที่สุด

วัดพุทไธสวรรย์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำที่มีความพร้อมทุกด้าน โดยเฉพาะการเข้าชมวัดทางเรือโดยมีทำนบน้ำขนาดใหญ่แข็งแรงเป็นคอนกรีตสามารถเทียบเรือขึ้นชมได้ตลอดเวลา

9. วัดพนัญเชิงวรวิหาร

วัดพนัญเชิงวรวิหาร เป็นสถานที่ท่องเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำป่าสักทางฝั่งทิศใต้ตรงข้ามเกาะเมือง โดยตั้งอยู่ที่ตำบลคลองสวนพลู

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพระพุทธรูปรัตนนายก หรือหลวงพ่อโต ที่มีการสร้างมาก่อนสร้างกรุงศรีอยุธยาในแผ่นดินที่เรียกว่า “อโยธยาศรีรามเทพนคร” รวมทั้งประวัติตำนานของพระเจ้าสายน้ำผึ้งและพระนางสร้อยดอกหมาก

ส่วนการท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรมนั้น วัดพนัญเชิงเป็นวัดที่มีประติมากรรมใหญ่โดดเด่นเป็นที่เลื่องลือของคนทั่วไปคือ หลวงพ่อโต รวมทั้งศิลปกรรมแบบจีน เช่น พระล้าแก่นักสร้อยดอกหมาก เป็นต้น

การท่องเที่ยววัดพนัญเชิง นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวได้สะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางน้ำ นักท่องเที่ยวสามารถขึ้นชมวัดได้จากทำนบน้ำที่มีขนาดใหญ่ สะดวก มีกิจกรรมการให้อาหารปลาที่ทำนบน้ำบริการนักท่องเที่ยวด้วย

10. ชุมชนการทำดอกไม้จากต้นโสน

ชุมชนการทำดอกไม้จากต้นโสนเป็นชุมชนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะประดิษฐ์ โดยการนำต้นโสนทางใต้มาจักเขียนข้อมสี และจัดทำเป็นรูปร่างรูปทรงของดอกไม้ประเภทต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียงทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

การท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรม นักท่องเที่ยวจะได้ชมเห็นกระบวนการเชิงศิลปประดิษฐ์ละเอียดจิตรบรรจง หลากหลายและสวยงามด้วยสีสันสดใสสวยงาม ในทุก ๆ ชั้นของโสน นักท่องเที่ยวสามารถร่วมทดลองสร้างสรรค์ได้ด้วย

ชุมชนทำดอกไม้จากต้นโสนทางใต้ มีสถานที่กว้างขวาง โดยที่ทำการชุมชนเป็นบ้านที่มีอาณาบริเวณกว้างขวางขอบ บารมีสมหมาย มีศรีมีถาว ประชาชนชุมชนที่สามารถรับชมนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก มีที่จอดรถสะดวกสบายรวมทั้งหากนักท่องเที่ยวมีความประสงค์จะซื้อผลิตภัณฑ์ศิลปะดอกไม้ ก็สามารถซื้อได้ในราคาแพง หรือนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจจะเรียนรู้วิธีการทำดอกไม้จากต้นโสน วิทยากรชุมชนก็พร้อมที่จะถ่ายทอดให้ด้วย

อภิปรายผล

การวิจัยและพัฒนาศักยภาพเส้นทางการท่องเที่ยว ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับสิ่งต่าง ๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย ทั้งสิ่งที่มีสุนทรียภาพทางศิลปกรรมสิ่งที่มีความงามในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ซึ่งสัมพันธ์กับการวิจัยของสมศักดิ์ แจ่มอุติรัตน์ ที่ทำการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เกาะเต่า เกาะนางยวน อำเภอพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในส่วนความพร้อมของสถานที่ท่องเที่ยว เส้นทางการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านพื้นที่ เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี ทัศนกรรมท้องถิ่น และสุนทรียทัศน์ที่สวยงามตลอดเส้นทางการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

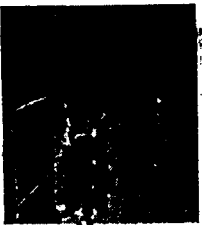
เนื่องจากพื้นที่เส้นทางการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวตลอดเส้นทางอีกมาก ควรที่จะได้ศึกษาเพิ่มเติมให้ได้มาซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

ชุมชนสถานปลูกตะเพียนโบราณ

ภูเขาทอง

ชุมชนถ้ำเกล

เจดีย์ศรีสุโยทัย

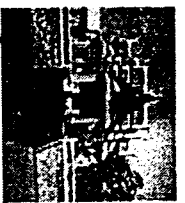
ชุมชนเกาะสลักหิน
หน้าพระตำหนัก

วัดไชยวัฒนาราม

วัดกษัตราธิราชวรวิหาร

วัดท่ากาเรือ

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

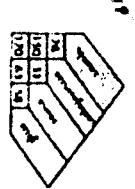
จันทระเกษม

โบสถ์เพชร

วัดพญานาคราช

ชุมชนทำดอกไม้
จากต้นโสน

เส้นทางการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก
เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
(เวลา 1 วัน)

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 6. (2548). ๑ ในอยุธยา. ฉบับพิเศษ : ไทยสมุทรเดลี. กรุงเทพฯ : กิตติรินทร์ อาร์ตแอนด์มีเดีย.
- กอบแก้ว ชัยเดชสุริยะ. (2546). การจัดการทางการตลาดด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมของบ้านทุ่งสง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. (การจัดการทรัพยากร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญจง ขาวสิทธิวงษ์. (2541). คำศัพท์ ชื่อและคำย่อด้านสิ่งแวดล้อม (อังกฤษ-ไทย). กรุงเทพฯ : ที พี เอ็นเพรส.
- พระธรรมปลูก (ป.อ.ปยุตโต). (2539). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : นิธิพุทธธรรม.
- นริศรา นงนุช. (2544). รูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. (นิเทศศาสตร์พัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2542). รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อการรักษาระบบนิเวศ (Ecotourism) เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันฯ.
- สมากรณ์ คงเจริญกาย. (2548). พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้เข้ามาท่องเที่ยวที่มีผลต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการทั่วไป) พระนครศรีอยุธยา : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2543). เข้าใจถิ่น เข้าใจเที่ยวอยุธยา. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ
- (2545). การจัดการการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานโครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา กรมศิลปากร. (2539). นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. สำนักพิมพ์.....
- สุทัศน์ กลัณดี. (2545). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณีถ้ำลอดงิ้ว มีดถ้ำเขาริมน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุภาณี โถกกลางคำ. (2543). นโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. สารนิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (วิทยาศาสตร์และการศึกษานานาชาติ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศาสตร์บริหารศาสตร์.

ภาคผนวก

ประมวลภาพ
การท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา
ลุ่มแม่น้ำป่าสัก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

